

савез пчеларских организација црне горе

ПЧЕЛАРСТВО

2023.
црвена
матица

број
262

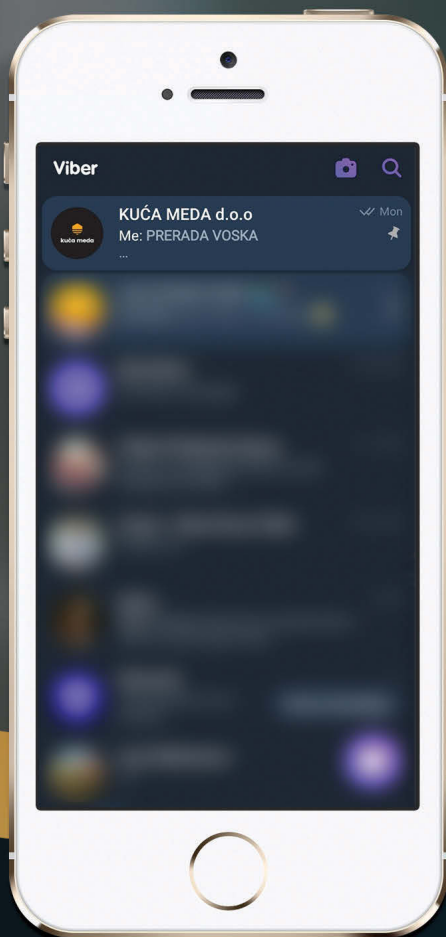
година XXI * подгорица, новембар 2023. * цијена 1€ * за чланове удружења бесплатан

ISSN 1800-5411

9 771800 541000 >

kuća meda
WWW.KUCAMEDA.ME

PRIDRUŽITE SE VIBER GRUPI

Jednostavnim skeniranjem **QR koda** postajete član najbrojnije pčelarske Vajber grupe u Crnoj Gori.

Postani član Vajber grupe i prvi saznaj:

> JAVNI POZIVI I REGRESI

Pravovremeno ćemo vas obavještavati o svim Javnim pozivima i regresima vezanih za pčelarstvo. Dijelićemo savjete i detaljne instrukcije, dokumentaciju i uputstva i na taj način ćete iskoristiti sve mnogobrojne benefite.

> PROMOTIVNI KATALOZI

Dijelićemo promotivni sadržaj cjelokupne ponude iz Kuće meda. Kreiraćemo kataloge sa najpovoljnijim cijenama i popustima. Obavještavaćemo vas o novim nabavkama.

> SVIJET PČELARSTVA

Nesebično dijelimo iskustva i savjete. Svi članovi grupe mogu komentarisati i učestvovati u raznovrsnim temama vezanim za pčelarstvo u Crnoj Gori.

POSTANI
ČLAN
SKENIRAJ
QR KOD

QR KOD možete skenirati sa bilo kojom aplikacijom za skeniranje QR kodova.

+382 68 844 333

@kucamedacg@gmail.com

Grbe bb, Danilovgrad Crna Gora

SADRŽAJ

У ГЛАВНОМ ГРАДУ НА ТРГУ НЕЗАВИСНОСТИ ОДРЖАНИ ХХИХ „ПОДГОРИЧКИ ДАНИ МЕДА“	4
НИКШИЋКИ ПЧЕЛАРИ ПОСЈЕТИЛИ 49. МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ ПЧЕЛАРСТВА У БЕОГРАДУ	8
КРАТАК УВОД О УЗГОЈУ МАТИЦА КАО НАЈОДГОВОРНИЈЕМ ПОСЛУ У ПЧЕЛАРСТВУ	9
НОВЕМБАРСКИ РАДОВИ У ПЧЕЛИЊАКУ	10
НЕШТО ВИШЕ О ПЧЕЛИЊЕМ ОТРОВУ КАО ЧИСТОМ ПРОИЗВОДУ ОРГАНИЗМА ПЧЕЛЕ	14
У ПОСЈЕТИ АЛИМУ КАНАЂЕВИЋУ, ПЧЕЛАРУ ИЗ УЛЦИЊА	17
ОСНОВЦИ У ПЧЕЛАРСКОМ ИЗДАЊУ	20
АЗИЈСКИ СТРШЉЕН ОПАСНИЈИ ОД ЕВРОПСКОГ	20
НОВА ТЕХНОЛОГИЈА У ПЧЕЛИЊАКУ НЕЂЕЉКА ПЕТРОВИЋА	24
ОКИЋЕНИ ЗЛАТНИМ МЕДАЉАМА	25

Поштовани пчелари,

И поред повећања цијена шећера на тржишту, са нашим добављачем ове сировине договорили смо набавку одређене количине која нам обезбјеђује залихе за наредни период. У складу са тим обавјештавамо вас да се цијене хране за пчеле неће мијењати до краја године.

Цијене су сљедеће:

погача класик – 1,30 еура;

погача имуно актив (са додатком суплемента Б+) – 1,40 еура;

инвертни сируп – 6,00 еура.

За планирање поруџбина можете нас контактирати на бр. тел. 068 844 333

Ваша Кућа меда

IMPRESUM

ПЧЕЛАРСТВО
STRUČNO-INFORMATIVNI MJESEČNIK
IZDAVAČ: SAVEZ PČELARSKIH
ORGANIZACIJA CRNE GORE

Adresa: Grbe bb 81412 Danilovgrad,
Telefon: 069/941-505
e-mail: spocg@t-com.me
sajt: www.pcelarstvo.me

ZA IZDAVAČA:
Radule Miljanić

V.D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA:
Branislav Kadić (067991226)
e-mail: ninaivlado@t-com.me

TEHNIČKI UREDNIK: Dragan Lučić

LEKTURA: Nataša Dajković

Redakcijski odbor „Pčelarstva“:
Danilo Vuković, Dragana Šutović,
dr Mirjana Bojanić-Rašović,
Marjan Plantak, mr Radoslav Bele
Zečević, mr Sanida Šabotić-Adžović

POKROVITELJ:
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

Adresa Redakcije:
Grbe bb, Danilovgrad;
ŽR 510-207440-72
CKB, Podgorica
Sa naznakom: Za SPOCG

ISSN 1800-5411

Rješenjem Republičkog sekretarijata za informacije br. 285 od 11. 01. 2001. godine "PČELARSTVO" je upisano u evidenciju javnih glasila Crne Gore. Aktom Republičkog sekretarijata za informacije 04/01-355/2001. godine časopis je oslobođen obaveza plaćanja poreza na promet.

ŠTAMPA:
HKS SPEKTAR
PODGORICA

Manifestacija svih pčelara i udruženja

Loši vremenski uslovi i crveni meteo alarm, koji je bio na snazi, nijesu spriječili prvog vikenda novembra veliki broj izlagača meda i opreme za pčelare da na tradicionalnoj manifestaciji, 29. sajmu „Podgorički dani meda“, ponude svoje proizvode svima onima koji cijene ovaj čudesni lijek i hranu. Na podgoričkom Trgu nezavisnosti nevrjeme je bilo u drugom planu, jer su svi, od organizatora do potencijalnih kupaca i uglednih gostiju, bili u fokusu dobre atmosfere.

Pozdravljajući sve prisutne, predsjednik Udruženja pčelara Podgorice Mirko Šćepanović je istakao da ova tradicionalna manifestacija, najstarija iz sfere poljoprivrede, po svom obimu i karakteru ne pripada samo tom, već svim udruženjima i pčelarima iz Crne Gore i okruženja.

Ovo je dobra prilika za razmjenu iskustava, lijepo druženje i naročito predstavljanje bogate „medne palete“ na lijepo uređenim štandovima kao i savremene pčelarske opreme, kazao je Šćepanović, dodajući da je sve teže i čak nemoguće organizovati ovu i slične manifestacije iz sopstvenih sredstava i bez podrške.

Zato dugujemo veliku zahvalnost Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Glavnom gradu i kancelariji za poljoprivredu na čelu sa Dušanom Radonjićem, Turističkoj organizaciji i određenim državnim institucijama, koje su prepoznale naš rad i značaj ove manifestacije. I, kada je riječ o podršci ne samo udruženjima, nego i pčelarima i pčelarstvu uopšte, stvara se takav ambijent da pčelarstvo postaje sve zelenija grana na stablu poljoprivrede. Uz to, moramo da sačuvamo pčelu, da učinimo da se među i ostalim pčelinjim proizvodima više vjeruje kao zdravoj hrani i pritom moramo spriječiti nelojalnu konkurenciju, kazao je on, uz podsjećanje da podgoričko udruženje broji oko 260 članova i najbrojnije je i najorganizovanije u sferi poljoprivrede u Crnoj Gori, a skoro 100% članova je registrovano u Upravi za bezbjednost hrane i kao porodično gazdinstvo u MPŠV, što

govori o ozbiljnosti pčelara. On je kazao da imaju nekoliko pčelarskih porodica, kojima je to jedino zanimanje i izvor prihoda. Šćepanović je istakao da su prepoznati i po humanitarnim aktivnostima, pa će tako i ove godine uručiti određenu količinu meda na adresu koju će pažljivo odabrati, a kako je kazao, kroz pčelarstvo teže i da daju doprinos Glavnom gradu u kulturnom i turističkom smislu.

PRINOSI I PROJEKTI

U ime Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore prisutne goste i posjetioce pozdravio je njegov predsjednik Radule Miljanić, ističući da je ovo prilika za kompletiranje utisaka i stavljanje tačke na pčelarsku 2023. godinu, sa svim pčelarskim događanjima i manifestacijama u okviru Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore i veoma posvećenih pčelarskih organizacija i udruženja koji su predani ovom poslu.

Jedna od tih je svakako podgorička pčelarska organizacija, na čelu sa predsjednikom Mirkom Šćepanovićem, koja baštini prelijepu tradiciju druženja na glavnom podgoričkom trgu. Ova manifestacija objedinjuje sve ono čime se možemo ponositi, a tiče se razvoja i prosperiteta pčelarstva na lokalnom i državnom nivou. Ovu godinu ćemo pamtiti po dobrim prinosima, mnogim uspješnim projektima, dobroj saradnji sa opštinskim, državnim i međunarodnim institucijama i tradicionalno uspješnom saradnjom sa pčelarskim organizacijama i udruženjima, koje, iz godine u godinu, šire dijapazon redovnih aktivnosti i uvećavaju svoje članstvo, kazao je Miljanić.

On je izrazio uvjerenje da će crnogorsko pčelarstvo i dalje napredovati, te „da nas neće pokolebati izazovi i problemi koji prate pčelarstvo na lokalnom, širem i globalnom nivou, a da će pčelari dobijati nagradu za ljubav prema pčelarstvu i za trud koji ulažu u ovo veoma humano i specifično zanimanje”.

I dalje očekujemo uspješnu saradnju sa državnim institucijama, koje prate

pčelarstvo, posebno sa resornim ministarstvom, koje dominantno doprinosi razvoju i prosperitetu pčelarstva u Crnoj Gori, kazao je Miljanić, uz želju da pčelarke i pčelari nastave uspješan rad, i poruku potrošačima da konzumiraju domaće pčelarske proizvode, jer je to, kako je kazao, iz više razloga, pravi odabir.

PAŽNJA

Predstavnik Glavnog grada i Službe za poljoprivredu Petar Nuculović, obraćajući se prisutnima, istakao je da ni Glavni grad ni ta služba, nijesu zaboravili pčelare, kako prethodnih, tako ni ove godine, a tako će biti i ubuduće.

U okviru agrobudžeta planirali smo značajna sredstva za pčelare. Vaši predstavnici, predsjednik vašeg udruženja, često dolaze u našu službu, dogovaramo se o mogućoj pomoći, odnosno o dodjeljivanju novčanih sredstava. Bilo da su u pitanju košnice, hrana za pčele, edukacija, službena putovanja i usavršavanja, druženja koja mene, kao običnog građanina, oduševljavaju, jer sam vidio i saznao da ste vi, pčelari, i dobri ljudi, kazao je Nuculović i dodao da kada ga neko upita kod kojeg izlagača da kupi kvalitetan med, njegov odgovor je da nema biranja, jer svaki izloženi med je dobar i ne može se napraviti greška.

DOBRI REZULTATI

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Vladimir Joković, otvarajući „Podgoričke dane meda”, zahvalio je domaćinu i organizatorima i čestitao 29. tradicionalnu pčelarsku manifestaciju. Ministar je kazao da ovakve manifestacije podstiču pčelare na međusobnu saradnju i razmjenu iskustava.

– Ova, kao i druge pčelarske manifestacije, koje realizujemo važne su za pčelare. Ovdje se ne vrši samo promocija meda, već je ovo lijepa prilika gdje pčelari imaju mogućnost da steknu nova poznanstva, razmijene iskustva, steknu nova znanja, kao i mogućnost da plasiraju dio svog proizvodnog asortimana. Ovo je

prilika da potrošači direktno kupe med od pčelara i da im se približi značaj crnogorskog meda i njegova važnost za zdravlje ljudi, kazao je Joković, izražavajući zadovoljstvo brojnošću izlagača koji su, kako je kazao, vrijedno radili i koji imaju šta da pokažu, a podgoričko pčelarsko udruženje je jedno od najbrojnih i najorganizovanijih, koji posvećeno rade, ostvarujući dobre rezultate.

Ova godina je bila naklonjena pčelarima, nadam se da su uspjeli da valorizuju svoj trud i ostvare značajne

PČELE I PČELARI

**Hvala Bogu milosnome
na velikom svome djelu,
na molitvi uslišenoj
kad na zemlji stvori pčelu.
U proljeće blagodatno
kad planeta sva procvjeta,
pčelari i pčele svete
bore se za spas svijeta.
Košnica je rajska bašta
nauk kako raditi treba,
zdravo bilje i kobilje
da procvjeta ispod neba.
Pčelari su složna braća,
đe god pođu tu je slavlje,
okuplja ih pčela let
bore se za ljudsko zdravlje.**

Rajko JOLIĆIĆ

prinose, kazao je ministar, podsjećajući da pčelarstvo kod nas ima dugu i bogatu tradiciju i predstavlja oblast kojoj MPŠV poklanja punu pažnju.

Kreirajući brojne podsticajne mjere, pomažemo razvoju ove djelatnosti. Ove godine smo opredijelili značajnu podršku za pčelare – najveću do sada. Modifikovali smo određeni broj mjera kako bi omogućili pčelarima da što lakše ostvare pravo na podršku. Nadamo se da ćemo na ovaj način doprinijeti daljoj afirmaciji pčelarstva, doprinijeti podizanju svijesti o značaju pčela i podstaknuti mlade ljude da drugačije gledaju na ovu djelatnost i počnu se baviti pčelarstvom. Sektor pčelarstva je prepoznatljiv po kvalitetu, i iz tog razloga realizujemo brojne aktivnosti kako bi ga unaprijedili. Prisutno je veliko interesovanje za sve segmente podrške koju smo ove godine opredijelili, što smatram pozitivnim momentom. Potrudili smo se da omogućimo podršku za sve inpute koji su neophodni za bavljenje pčelarstvom, kazao je Joković i naglasio da su pčelarima vrata resornog ministarstva otvorena za ideje i predloge, te da se nada da će zajedničkim radom unaprijediti ovaj sektor tako što će program podrške razvoju pčelarstva usmjeriti u pravcu povećanja proizvodnje, osnaživanja i stvaranja tržišno orijentisanih proizvođača.

Svakako da ćemo nastaviti sa podrškom manifestaciji kao i novim projektima, koji će doprinijeti razvoju pčelarstva i pozivam pčelare da nastave da rade još jačim tempom, ne samo zbog povećanja prihoda, nego i zbog važnosti pčelarstva za biodiverzitet. Naša podrška neće izostati, zaključio je Joković, izražavajući nadu da će manifestacija ispuniti očekivanja učesnika, i da će sljedeće godine rezultati biti još bolji.

Veoma inspirativno i nadahnuto program je vodio pjesnik, novinar, satiričar i humanista Rajko Joličić, a u kulturno-umjetničkom programu nastupila je Tanja Šeter, izvodeći crnogorske izvorne narodne pjesme.

UČESNICI

Miodrag Radović iz Leskovca bio je jedan od učesnika manifestacije „Podgorički dani meda”. On je ponudio alat, pribor i opremu za pčelarstvo porodične firme „Rado Med“, osnovane prije 20 godina. Kako je kazao, redovan je „gost“ ovog sajma, tako da je iskustvo dugogodišnje i dobra saradnja sa podgoričkim udruženjima nastavljena na obostrano zadovoljstvo.

U ponudi imam opremu i centrifuge za vrcanje. Do sada se ne mogu baš pohvaliti nekim interesovanjem, a vjerujem da je loše vrijeme uticalo na posjetu. Ipak, ne mogu reći da baš ništa nijesam prodao, uvijek se nađe neko kome je potrebno nešto od ponuđene opreme. Takvi su zapravo sajmovi, takav im je karakter – neki put je bolja prodaja, nekada lošija. Smatram da asortiman koji sam ja ponudio ovdje danas nema niko, pa vjerujem da će, kada se malo stabilizuje vrijeme, i prodaja biti bolja, kazao je on.

Radović je i pčelar, i kaže da ova godina nije bila baš dobra kao ranije. Med ne prodaje na ovom sajmu, jer, kako kaže, dovoljan je broj učesnika iz Crne Gore, a i nije jednostavno dopremiti med iz Srbije.

Prvi put na sajmu svoje proizvode ponudio je Željko Dakić iz Podgorice. On je, u odnosu na druge naše sagovornike, mlad pčelar, jer je tek

pet godina u ovom poslu. Željko nam je kazao da se nekada davno njegov ded bavio pčelarstvom, a da se kod njega ta ideja i ljubav prema pčelarstvu javila spontano. Počeo je sa 15 košnica, a sada već ima preko 50. Pčelari u Piperima, nadomak Podgorice, a iz dosadašnjeg iskustva je zaključio da nije svaka godina ista kada su prinosi u pitanju, ali da ipak nije loše. Kako je kazao, interesovanje nije na zadovoljavajućem nivou, a razlog za to navodi loše vremenske prilike.

Ulaganja i truda ima dosta, ali kada se nešto radi sa ljubavlju, ništa nije teško. Nemam problem sa plasmanom meda, kvalitetan je i to se odmah prepoznava. Za sada je tako i nadam se da će tako i ostati ukoliko, naravno, ne padne kupovna moć, kazao je Dakić.

Prema njegovim riječima, nakon ovog, za njega prvog sajma, i nakon sabiranja kompletnih utisaka, odlučio je da li će i dalje učestvovati na ovoj i sličnim manifestacijama.

Ukoliko utisci budu pozitivni, a nadam se da hoće, nastaviću da učestvujem na sajmovima, kazao je on.

Ljubica Radojević je učesnica sajma od 2010. godine. Posao pčelara su ona i njen suprug naslijedili od pokojnog svekra i vrijednim radom došli su do 130 košnica u Lutovu. Godine su bile loše, pa su ih podijelili na tri lokacije – Gornji Milješ, Doljani i Lutovo.

Ova godina je bila nešto bolja nego prethodne, posla dosta, ulaganja takođe. U ovom poslu sam podjednako kao i moj suprug. Za ženu to nije lak posao, obučeš uniformu i bluzu i čitav jedan dan boraviš u pčelinjaku, a mi provodimo po tri mjeseca aktivno – maj, jun, jul. Preko zime se rade pripreme okvira, žicanje, mijenjanje voska, a to je ogroman posao i ogromna ulaganja ako želiš da imaš nešto kvalitetno. Ove godine je bilo oko dvije tone meda. Imamo svoje mušterije, dio se podijeli, ali ukupan plasman je slabiji. Ne možemo zavisiti od 3–4 sajma da bismo izložili robu. Trebalo bi češće organizovati ovakve vrste izlaganja ili odrediti neko mjesto za ove izlagače da ljudi mogu prodavati svoje proizvode i mimo sajмова i sličnih manifestacija, kazala je Radojević.

Ona kaže da MPŠV podržava i pomaže pčelare, pa su na taj način kupili dio nedostajuće opreme od čega je resorno ministarstvo platilo polovinu troškova. Prema njenom mišljenju kupovna moć je loša.

Mladi ne kupuju med, uglavnom su kupci stariji ljudi, penzioneri, a za njih je izdvajanje za med možda veći izdatak, kaže ona, a u ponudi na ovom sajmu je imala, pored meda, kombinaciju med–kopriva, med–badem, orah, lješnik, med u saću, propolis kapi.

Željko Ćirović pčelarstvom se bavi u šavničkoj opštini, mjestu Tušinja, Boan, već 35 godina. Radi se o porodičnom biznisu i pčelinjaku sa oko 250 organskih pčela. Do sada su radili stacionirano pčelarenje, a od prošle godine počeli su seljenje do Risna, a trudiće se da nađu još neke povoljne lokacije, koje će odgovarati organskoj proizvodnji meda.

Otac i ded su se bavili pčelarstvom, ali u mnogo manjem obimu. Ja se time bavim ozbiljnije, a sada već i sin, pa se na njega i vodi gazdinstvo. Proizvodimo matice. On to sve radi, a ja sada više pomažem. Imali smo pomoć resornog ministarstva, i bili smo korisnici IPARD 2 programa. Tada smo napravili Kuću meda – uzeli smo dosta opreme, taj kredit smo vratili i tu priču zaokružili. MPŠV je podržalo taj projekat sa 50% učešća. To je bilo povoljno i dosta dobro. Vidjećemo i dalje šta nudi resorno ministarstvo, jer

u planu nam je da pravimo api komore.

Kada su u pitanju prinosi meda, ova godina bila je odlična. Rijetko koja je bila kao ova – paša je malo kasnila, ali je trajala mjesec dana. Pored meda, bavimo se proizvodnjom krema. Za taj dio zadužena je supruga. U ponudi imamo četiri vrste krema za lice kao i antirid kremu. Znanje za ovaj dio posla sticali smo na sajmovima, putovanjima, raznim edukacijama, sada i putem interneta. Dosta vremena

treba da prođe u edukaciji, kako bi se napravio kvalitetan i zdrav proizvod.

Sajmove redovno posjećujemo, prodamo ovdje dosta robe, a dosta i na kućnoj adresi. Imamo stranicu na instagramu, tako da nemamo problema sa plasmanom. Jedini problem imamo sa onima koji zloupotrebljavaju med, pa se med nabavljen sa raznih adresa (nekontrolisan, nekvalitetan) prodaje. Ne znam kako i šta rade, uglavnom tome treba stati na kraj, jer bi to nama olakšalo prodaju meda i bavljenje pčelarstvom, kazao je Ćirović, poručujući mladima koji bi se oprobali u ovom poslu da je za početak najbitnija ljubav prema pčelarstvu, prema pčeli, velika posvećenost, pa tek onda očekivanje koristi.

Milica Kadović je izrazila zadovoljstvo da je kao predstavica „Bio Bee firme“ i ove godine učesnica manifestacije „Podgorički dani meda“.

Zajedno sa ostalim izlagačima u prilici smo da razmijenimo iskustva i doprinesemo razvoju pčelarstva, meda

i pčelinjih proizvoda i uopšte zdravog načina života. Bavimo se prodajom širokog asortimana pčelarskog materijala i opreme i kvalitetnog crnogorskog meda kao i drugih pčelinjih proizvoda. Vođeni idejom da ispunimo osnovne potrebe pčelara za raznovrsnom opremom i priborom, kao i potrebe građana za kvalitetnim, provjerenim medom i pčelinjim proizvodima sa našeg područja, od našeg osnivanja 2021. do danas, proširili smo naše poslovanje kroz mrežu maloprodajnih objekata u Podgorici, Baru i Nikšiću, kazala je Kadović.

Prema njenim riječima, na ovom sajmu predstavili su dio asortimana pčelarske opreme, alata i zaštitne opreme za pčelare kao i organske preparate za suzbijanje varoe. Pčelari i građani su bili u prilici da se upoznaju sa širokim spektrom predmeta, odnosno proizvoda koji su neophodni za nesmetan rad na pčelinjaku.

Nadamo se lijepom vremenu i dobroj posjećenosti, a na ovom sajmu predstavili smo jedan od najefikasnijih preparata protiv varoe na svjetskom tržištu BEELOVE RED – VARRO RED. U pitanju je organsko sredstvo koje ne škodi pčeli, na bazi organskih kisjelina i eteričnih ulja. Može se koristiti za vrijeme paše tokom cijele godine i njime se može tretirati na svim temperaturama. Odlikuje ga jedinstveno i praktično nanošenje tako što se aplicira tankim mlazom po ulicama, otprilike 2 ml po ulici.

Drago nam je što smo i ove godine na ovoj manifestaciji uspjeli da, zajedno sa ostalim izlagačima, na pravi način prenesemo duh posvećenosti prirodi, pčelarstvu, tradiciji i vrhunskom kvalitetu pčelinjih proizvoda kroz misiju očuvanja crnogorske baštine. Uz stalno proširivanje asortimana, u skladu sa zahtjevima koje nameće i savremeno pčelarstvo, težićemo da uvijek budemo pouzdano rješenje, koje će omogućiti poboljšanje, očuvanje i širenje pčelarstva plasiranjem proizvoda najvišeg kvaliteta. Proizvodima i inovacijama želimo svakom pčelaru učiniti rad lakšim i efikasnijim, cijenjeći njihovo vrijeme, povjerenje i lojalnost, kazala je Kadović.

G. M.

JEDNO ISKUSTVO VIŠE

Već godinama, po tradiciji, početkom oktobra, Društvo pčelara „Beograd“ organizuje Međunarodni sajam pčelarstva u glavnom gradu Srbije. Ovogodišnji MSP „Tašmajdan 2023“ posjetili su i nikšićki pčelari, njih 25. Oni su i ovoga puta jednu međunarodnu masovnu pčelarsku priredbu iskoristili da nauče nešto novo, dokupe dio opreme, pribora i lijekova i ujedno druže se sa vrsnim profesorima i kolegama sa kojima inače razmjenjuju mišljenja i iskustva u radu, odslušaju stručna predavanja i obnove stečena znanja. Prethodno rečeno samo potvrđuje činjenicu da su pčelari iz grada pod Trebjesom u toku sa svim savremenim trendovima u pčelarskoj praksi. Osvrt na 7. oktobar, kada su bili na sajmu u Beogradu, po mnogima najvećem u Evropi, najbolje karakterišu štandovi

koje su tokom pet dana trajanja obišli i razgledali mnogobrojni posjetioci (više od sto hiljada). Bila je to nova prilika da se odmore oči na brojnim štandovima sa pčelinjim proizvodima od svih vrsta meda (livadski, planinski, šumski, bagremov, suncokretov, uljane repice, med u saću, med sa kombinacijom bobičastog voća...), propolisom, polenom, raznim pomadama i melemima i slično, kao i da se posjete proizvođači pčelarske opreme i kupi stručna literatura. Cijena izložnog meda kretala se od 1. 500 do 1.800 dinara odnosno od 14 do 16,5 eura za kilogram.

O utiscima sa MSP „Tašmajdan 2013“, Vojin Đukanović, predsjednik Skupštine PO „Nikšić“, rekao nam je sljedeće:

Posjete Sajmu pčelarstva su naša tradicionalna planska aktivnost, koja

omogućava našim pčelarima da na jednom mjestu mogu kupiti najkvalitetniju i najjeftiniju opremu i lijekove. Dio opreme se inače mora zamijeniti jer se radi o potrošnom materijalu. Bilo je vremena da se odsluša i veoma korisno predavanje o Api terapiji. Kako sam saznao pare iz košnica pčela su najbolji inhalator pluća i naučno je dokazano da su ubice bakterija i virusa. Naši pčelari su mogli da razmijene iskustva i razgovaraju sa pčelarima iz drugih sredina, kako o prinosima, tako i o najboljim tretmanima pčela u zaštiti od varoe i drugih bolesti. Bio sam prije više od dvadeset godina pokretač prve posjete Sajmu pčelarstva, pa sam sada mnogo zadovoljan što tu aktivnost nastavljaju nikšićki pčelari, naročito oni mlađi, istakao je Đukanović.

PO „Nikšić“

REPRODUKCIJA ZAHTIJEVA „VISOKE“ KRITERIJUME

Da bi se bavili bilo kojim poslom pa tako i pčelarstvom potrebno je uložiti znanje, vrijeme i novac. Kad to troje spojite uspjeh je zagarantovan. Znanje je osnov! Da bi postali profesionalni pčelar i imali adekvatnu ekonomsku dobit potrebno je da ispunjavate tzv. 3 K (ka) uslova, a to su: kvalitet, kvantitet i kontinuitet. Uzgoj matice u pčelarstvu predstavlja poseban izazov za pčelara. Uzgoj kvalitetnih matice smatra se najodgovornijim poslom u pčelarstvu i zahtijeva maksimalnu posvećenost kako bi na kraju dobili dobre rezultate.

Medonosna pčela iz roda *Apis mellifera* koja je za nas najznačajnija i najvažnija po brojnim karakteristikama je *Apis mellifera carnica* ili Kranjska siva rasa. Svaki uzgajivač matice treba da vodi računa o očuvanju ove domaće rase. Selekcija matice predstavlja kontinuirani proces koji ne da treba

da traje godinama, nego decenijama. Vrlo teško je dobiti maticu sa svim dobrim karakteristikama (mirnoća pčela, higijensko ponašanje, prinos polena, produktivnost mliječa, prinos meda, razvoj pčelinjeg društva, rojni nagon itd.), ali zato linijama selekcije, ulaganjem znanja i vještina dugim nizom godina mogu se postići odlični rezultati. Što se tiče uzgoja matice za komercijalno tržište tu je situacija nešto drugačija. Posao reprodukcije se obavlja po unaprijed postavljenim “visokim” kriterijumima. Potrebno je prije svega obezbijediti zdrava pčelinja društva i zdravu okolinu za postavljanje pčelinjaka i oplodnjaka. Potrebno je imati odgovarajući materijal i opremu. Potrebno je formirati jaka odgajivačka društva i obezbijediti im kvalitetnu hranu koja ih podstiče da odgoje što kvalitetnije matičnjake.

Potrebni su i adekvatni vremenski

uslovi, odnosno periodi bez naglih turbulencija vremena jer sve to utiče na kvalitet matičnjaka. Da bi se izlegla, matica prolazi 4 stadijuma: jaje, larva, lutka i imago. Prostor iz koga se ona izliježe naziva se matičnjak. Matičnjak je produžena i proširena zatvorena ćelija u kojoj je larvica od nastajanja (početka) njegovana i hranjena matičnim mliječom do samog zatvaranja (između 8. i 9. dana). Jaje između 3. i 4. dana prelazi u larvu.

Larva starosti od 12 do 18 h se pomoću specijalne tzv. kineske igitle prenosi u čauru, odnosno početak matičnjaka koji je pčelar napravio pomoću specijalizovanog šablona. Ovaj metod se naziva vještački način odgajanja matičnjaka ili (tzv. Doolittle method). Prije presađivanja larvi potrebno je pripremiti odgajivačka društva za odgajanje matičnjaka. Kada su odgajivačka društva spremna nakon 24 h od formiranja, dodaju se presađene larve na odgajanje koje će pčele hraniti isključivo matičnim mliječom. Od dana presađivanja do dana prenošenja zrelih matičnjaka u oplodnjake potreban je vremenski period od tačno 10 dana. Tada je ukupna starost matičnjaka 14 dana i ostalo je još 2 dana da se izleže matica. Izilježanje matice iz matičnjaka se odvija u oplodnjaku i zato ih je potrebno 14-tog dana prenijeti u oplodnjak. U svaki oplodnjak se dodaje po jedan matičnjak. Nakon 14 dana od dana prenošenja imaćemo rezultate da li se matica izlegla i da li se sparila, odnosno da li je počela novoizležena matica da polaže jaja. Ukupan proces od jajeta stare do polaganja jajeta novoizležene matice traje oko 28 dana. Za svakog uzgajivača matice kvalitetno odgojena matica, kao rezultat zahtjevnog rada, predstavlja jedan poseban osjećaj. Drugi korak koji je još bitniji jeste kakve će rezultate dati matica kada se iz oplodnjaka premjesti u novu pčelinju zajednicu gdje se očekuje njena produktivnost najmanje dvije do tri godine.

mr Radoslav Bele ZEČEVIĆ

NE OTVARATI KOŠNICE

U novembru su pčelinja društva najmanje aktivna što ne znači da u ovom mjesecu pčelari nemaju nikakvih poslova oko pčela. Pri tome uvijek treba imati u vidu da radovi u pčelinjaku zavise i od toga da li se radi o primorskom ili brdsko-planiskom području. U svakom slučaju treba izvršiti utopljanje pčelinjih društava, provjeriti kako funkcioniše ventilacija, zaštititi pčele od vjetrova, obezbijediti mir na pčelinjaku, čistiti leta od mrtvih pčela, provjeriti zaštitu od miševa i da nije koji ušao u košnice, zaštititi pčele od ptica, naročito od žuna i djetlića. Pošto nema paše ni legla, aktivnost pčela svodi se na održavanje osnovnih životnih funkcija. U novembru pčele počinju svoj „zimski san“. Sada formiraju klube i rijetko izlijeću iz

košnica. Ukoliko je pčelinje društvo jako do sada je pravilno razmjestilo zimsku zalihu hrane. Na osnovu hrane u košnici pčele formiraju klube, pa je potrošnja hrane minimalna i kreće se oko jednog kilograma. U novembru izlaze iz legla i posljednje pčele koje će dočekati toplije prolječne dane i othraniti prve generacije pčela u idućoj godini. To bi se desilo ranije u malo slabijim društvima sa manjim brojem pčela. Kod jačih društava to se događa upravo tokom novembra što zavisi i od godine. Kada je jesen toplija i vremenske prilike stabilnije to se dešava kasnije, a ranije kad je vrijeme hladnije. Sve prema prirodnom bioritmu pčela. Pčele ulaze u klupko na temperaturama od 9-12°C, što zavisi od jačine zajednice. Jače će zajednice u klupko

ući kasnije od slabijih - sa manjim brojem pčela i kod njih su mogući izleti na temperaturama do 10 ili 11°C. Ukoliko u novembru ili narednih mjeseci bude velikih oscilacija u dnevnim i noćnim temperaturama pčele će se shodno tome širiti i skupljati u klupko, izlaziće češće na proćisne letove. U ovom mjesecu pčelari nemaju mnogo posla u uljanicama. Naravno, ukoliko su obavili sve radove predviđene kalendarom radova u prethodnim mjesecima. Nešto od propuštenog može se u primorskim krajevima nadoknaditi tokom toplih dana. Više nema potreba za otvaranjem košnica, niti se to preporučuje bez posebnog razloga. Čak iako u košnicama nema dovoljno hrane, smatra se da nije trenutak za dodavanje pogača (osim

u zaista alarmantnim situacijama) i treba sačekati decembar ili eventualno početak januara. Pošto je u novembru potrošnja meda mala, stručnjaci kažu da nije opravdan strah da će pčele sada stradati zbog nedovoljno hrane. Za vrijeme toplijih dana mogu se primači ramovi sa medom uz samo klube ili staviti položeno plodišni ram sa medom preko satonoša (ako je fizički moguće, a ako nije naći neko drugo rješenje). Posljednji povoljni dani u novembru pčelarima služe za obavljanje završnih poslova oko pčelinjih društava i njihovu definitivnu pripremu za zimu. Pčelama se mir može obezbijediti ograđivanjem pčelinjaka, podizanjem postolja, postavljanjem češljeva i graničnika za miševе. Sada se mogu pripremiti nova postolja za košnice i planirati eventualno preseljenje košnica na bliža rastojanja, ukoliko je to neophodno. Preporučuje se kontrolni ili potpuni tretman pčela protiv varoe i to tamo gdje postoji poseba sumnja na veliku zaraženost, kao i radi što efikasnijeg eliminisanja varoe. Ovaj mjesec možete iskoristiti da pretopite saće u vosak i da sa medišnih ramova u magacinima skinete propolis.

SUZBIJANJE KRPELJA

Suvišno je napominjati da je varoa velika napast za pčele i da pčelari to

ne smiju da olako shvataju. Mora se vrlo ozbiljno prići odbrani pčelinjih zajednica od ovog opakog krpelja! Podrazumijeva se da su pčelari uradili tzv. ljetnji tretman, dakle u julu i avgustu ili eventualno u septembru, ali vrlo važno je obaviti tretiranje u ovom mjesecu. Opravdan razlog za to je što tada uglavnom nema legla u košnicama, pa se sva varoa nalazi na pčelama. U pčelarskom žargonu se kaže zadati „završni udarac“ varoi. Sve je više pčelara koji za to koriste oksalnu kiselinu. Njene prednosti su što je jeftina, skoro bezopasna po pčelara i pčele, ne ostavlja rezidue u vosku, medu i propolisu, a brzo i lako se sa njom obavlja tretman. Kako se priprema oksalna kiselina za upotrebu? Napraviti šećerni sirup u odnosu 1:1 na sljedeći način: Izmiješati 600 mililitara destilovane vode i 600 grama šećera u kristalu. Kada se šećer i voda sjedine (dobije se količina nešto manja od litra), sirup blago zagrijati (35-40 stepeni) i sipati u flašu od litar i po, sa širokim otvorom. Zatim pomoću lijevka usuti 35 grama dihidrata oksalne kiseline u kristalu. Zatvoriti i snažno izmućkati da se kristali rastvore. Oksalnu kiselinu je najsigurnije kupiti u veterinarskim apotekama. Tretiranje vršiti na temperaturi manjoj od 10 stepeni (jer tada pčele ne izlijeću), špricom od 50 mililitara i pričvršćenom dužom cjevčicom

PREGLED POSTOLJA

Ukoliko ste zaboravili da u oktobru pregledate postolja na kojima će pčele provesti zimu uradite to odmah. Dotrajala postolja izmijeniti ili pojačati. Kada snijeg padne nema radova oko košnica. Potrebno je pregledati i krovove. Ako ne valjaju, voda će procuriti u unutrašnjost košnice. To bio značilo kraj pčelinjem društvu. Ovaj period pogodan je za farbanje košnice. Farba se samo spoljni dio. Unutrašnji dio pčele radilice savršeno dobro održavaju urednim i čistim. Farba, osim što produžava rok trajanja košnicama, pomaže pčelama da lakše zapamte mjesto svoje košnice. Pčele najbolje vide ultraljubičastu boju koju čovjek ne vidi. Zato se bez problema snalaze po oblačnom vremenu. Vide dobro i plavu, žutu, zelenu i bijelu boju. Za crvenu su daltonisti i vide je kao sivu. Različite košnice najbolje je farbati u različitim bojama. Na primjer, jednu košnicu ofarbati u plavu boju, drugu u žutu, treću u bijelu, četvrtu u zelenu, pa opet isti ili sličan redoslijed. Pčelari sa većim brojem košnica ovo vrijeme mogu iskoristiti da počnu pripreme za narednu sezonu - izrada i kovanje ramova, izrada košnica i drugi poslovi. Sadnja medonosnog drveća je važan zadatak svakog pčelara, na njegovu korist, korist njegovog potomstva i zajednice uopšte. Sada je odličan trenutak za to, bolje nego da se odlaže sa proljeće.

(može od dječijih sokova tako da se lako ulazi u ulicu između satonoša), u količini od pet mililitara po punoj ulici pčela. Dakle, prema procjeni pčelara - koliko punih ulica toliko puta po pet mililitara, a u manje pune manju količinu! Oksalnom kiselinom se pčele tretiraju samo jednom, a padanje varoe se prati u narednom periodu. Kao zaštitu pri tretiranju treba nositi rukavice i imati balon vode na pčelinjaku.

PRIHRANA

Jedan broj pčelara i pčelarskih stručnjaka zalaže se za dodavanje pogača tokom zime. Drugi, s tim u vezi postavljaju ovakva pitanja. Ako u društvima ima desetak do 15 kg

meda (pretpostavka) kada treba da dodam pogaču imajući u vidu da društva tokom zime troše maksimalno: oktobar 0,9 kg meda, novembar 0,9 kg, decembar 1,0 kg, januar 1,2 kg, februar 2,5 kg, mart 3 kg ... Ako pčele tokom zime jedu samo med i to zatvoren voštanim poklopcima, otvarajući samo onoliko koliko im treba i koliko je potrebno da upije vodu iz vazduha, pa ako sad dodamo pogaču koja je otvorena hrana odjednom se to prirodno opredjeljenje mijenja, jer pčele ne trpe otvorenu hranu i navale na preradu i unos u ćelije. I na kraju, da li je ekonomski opravdanije dati 1 kg pogače zimi ili 2 kg šećera u avgustu - cijena je ista, a količina je različita za duplo? Jedan broj pčelara ima o pogači loše mišljenje gledano iz perspektive - u košnici je sve u redu i pogača nije potrebna. Oni na pogaču gledaju kao na nužno zlo, ali ipak je dodaju pčelama. Ipak, za one koji nijesu na vrijeme spremili odgovarajuću količinu zimnice i sada hoće da dopune zimske zalihe, podsjećamo da je vrijeme za prvu pogaču, i to od 1,5–2 kg, kraj mjeseca. Pogače se prave od kristal šećera u odnosu šećer-voda 5:1 (po težini). Pogača se pravi tako što se u toplu vodu sipa šećer i miješa dok se ne dobije ujednačena masa. Tada se stavlja prvo na slabiju, a zatim na jaču vatru i stalno miješa dok dobijena tečnost ne počne da vri. Poslije 1–2 minuta vrenja i miješanja, druga osoba uzima malu količinu tečnosti (jednu kašičicu) i stavlja na hladnu tacnu, te miješa da se brzo ohladi, najbolje u hladnoj prostoriji (sirup na vatri i dalje se miješa). Ako se proba kad se zgusne i postane bijela, a ne bude se lijepila za prst kada se njime pritisne i povuče, sirup je dovoljno ukuvan i treba ga staviti u drugi sud sa protočno hladnom vodom. Ovako ukuvanom sirupu na svaka 2,5 kg šećera treba dodati sok od jednog limuna i dobro izmiješati. Kada se sirup počne zgušnjavati na dnu šerpe, treba ga ponovo miješati i to produžiti dok se cijela količina ne počne zgušnjavati. Zatim se masa sipa u kese ili kalupe i ostavi da se ohladi, odnosno da hrana postane čvrsta. Pogače se daju preko satonoša.

RAZMJETAJ KOŠNICA

Košnice treba postaviti u redove. U jednom nizu najčešće se nalaze tri ili četiri košnice. Između nizova praviti razmak po jedan metar. Pčele tako lakše pronalaze svoje košnice. Manje se zalijeću u tuđe. I estetski je ljepše. Košnicu obavezno nagnuti 1-2 cm naprijed. Tako se sprečava zadržavanje eventualne vode u košnici, koja može ući od otopljenog snijega. Košnice naginjati tako što pod zadnji kraj košnice podbacite letvicu. Nagib provjeravati vaservagom. U novembru, da ponovimo, potrebno je obezbijediti mir na pčelinjaku. Pčele nije dobro uznemiravati. Radovi se obavljaju tiho i sa što manje lupanja i treskanja. Provjera ventilacije jedna je od obaveza pčelara i tokom novembra. Pčelinje društvo tokom hladnih dana biva obavijeno slojem vlažnog vazduha koji je topliji od spoljnog. Da bi dobile tako, prijeko potreban, zagrijan vazduh, pčele troše velike količine hrane. Na svaki kilogram potrošene hrane, pčele proizvedu i litar vode. Ta voda negdje mora izaći. U protivnom, nastaje problem. Vлага koja nema kuda da izađe, kondenzuje se u rosu i u vidu kapljica pada sa poklopca hranilice po pčelama i krajnjim okvirima. To nije dobro. Da bi se taj problem izbjegao, pčelama treba obezbijediti dobru ventilaciju kroz košnicu koja će spriječiti stvaranje kondenzacije. Najbolji način uspostavljanja pravilne ventilacije je postavljanje poklopne (pokrovne) daske sa jedan ili dva manja otvora. Poklopna daska se postavlja na hranilicu ispod krova, pa višak vodene pare može nesmetano izaći napolje. Otvori ne smetaju pčelama. Između pokrovne daske i poklopca stavlja se novinski papir, nipošto onaj masni, koji vlagu koja se eventualno i nakupi na poklopcu, najvećim dijelom upija novinski papir. Ako na proljeće imamo suve krajeve znači da je ventilacija tokom zime bila dobra. U protivnom, krajevi okvira će biti ubušani. Ne kažu uzalud pčelari: "Zimi ne treba strahovati od hladnoće i vjetrova, već od loše zimnice i slabih pčelinjih zajednica!"

LETA I ZAŠTITA OD VJETRA

Gornja leta na košnicama ne treba zatvarati, mogu se tokom cijele zime ostaviti otvorena, što će biti jako korisno pčelama zbog svježeg vazduha i prilikom zimskih proćisnih letova. Pčelari koji imaju žičane podnjače praktikuju dvojaka rješenja - ostavljaju ih otvorenim, kao i suprotno - zatvaraju ih tokom zime. Otvorene podnjače će nešto povećati potrošnju hrane preko zime, ali neće štetiti srednjim i snažnim društvima, dok se kod slabijih društava mogu zatvoriti. Postoji i suprotno mišljenje o žičanim podnjačama. Pojedini pčelari su ne samo protiv otvorenih podnjača nego čak potenciraju i sužavanje donjih

leta (pa i zatvaranje) tokom zime, s tim da gornja leta budu otvorena. Svaki pčelar sam treba da odluči šta će od toga da primijeni, a jedan od savjeta je da možda isproba i više različitih postupaka. Čišćenje leta od uginulih pčela je jedna od važnih obaveza pčelara. Na taj način olakšavamo posao pčelama. Dobro bi bilo da, kada god vidite umrlu pčelu na letu, da je pokupite u neku vrećicu, pogotovo ako ih ima više, i zakopate ili spalite. One mogu biti prenosioci oboljenja. Vjetar je najveći neprijatelj pčela tokom hladnih dana. Dejstvo vjetra prvenstveno remeti mikroklimu u unutrašnjosti košnice. Ako je leto orijentisano u pravcu duvanja čestih jakih i hladnih vjetrova, dolazi do neželjenog rashlađivanja. Ma koliko

društva bila kvalitetno pripremljena za zimu, ako lokacija i orijentacija košnica nisu dobro odabrane, sav trud pčelara postaje bezvrijedan, a prezimljavanje neizvjesno. Istraživanja pokazuju da vjetar brzine svega pet do 10 kilometara na čas rashlađuje košnicu za 7,5, pa čak i do 30%. Istraživanja takođe pokazuju da je u košnicama zaštićenim sa svih strana bilo i do 70% više legla nego u onima koje su bile zaštićene samo sa dvije strane. Stoga je poznavanje smjerova najčešćih vjetrova presudno pri orijentaciji košnica za zimovanje. Dobra orijentacija podrazumijeva takav položaj košnice da vjetar duva s njene zadnje strane, a ne u leto. Pčelinjak je najbolje postaviti u maloj uvalici. Tako su pčele prirodno zaštićene od udara vjetra. Ako to nije moguće, onda je dobro sa lijeve ili desne strane, odakle prijetete udari vjetra postaviti nešto što će ublažiti te udare - zasaditi neko drveće. Mogu se postaviti i bale od sijena ili podići ograda od dasaka. Konstrukcija zaštitnika od vjetra je veoma jednostavna. Čine ga dva troglasta nosača letvica i četiri letvice. Nosači se zadnjim dijelom uvlače u slobodni prostor leta LR košnice, tako da nema nikakvih drugih djelova za pričvršćivanje. Letvice dimenzija 16 x 5 x 370 milimetara tako su pričvršćene ekserčićima da je razmak između njih šest milimetara, kao i razmak ispod zadnje donje letvice i podnjače.

Ovaj razmak je važan, jer se njime istovremeno ostvaruje i zaštita košnice od prodora miševa i rovčica, te nije potrebno postavljanje "češljeva". Ako sve to nije urađeno na vrijeme ili ne postoji prigodna konfiguracija terena, možda je najjednostavnije i najjeftinije rješenje mali dodatak na košnici, koji svaki pčelar može vrlo lako, brzo i gotovo bez troškova sam da napravi. Riječ je o zaštitniku na letu, čija je uloga da na ovaj jedini otvoreni i nezaštićeni dio košnice rasprši direktne udare vjetra. Zbog mjesta i načina kako se postavlja, podsjeća na spoljašnji hvatač polena.

izvor:

pčelarska literatura i sajтови

UTOPLJAVANJE

U novembru se utopljavaju pčelinja društva. Ako su pčelinjaci izloženi jakim vjetrovima neophodno je košnice zaštititi određenim materijalima. Tako će pčele trošiti manje hrane na zagrijavanje košnica. Među pčelarima postoje neslaganja i oko utopljavanja košnica. Jedni smatraju da je obavezno utopljavati košnice, pa čak postaviti i električno zagrijavanje. Drugi pčelari smatraju da je to besmisleno. Često pčelinja društva ostavljaju sa potpuno otvorenom zamreženom podnjačom. Košnica bi trebalo biti utopljena tako da sa spoljnih stranica gubi što manje topline. To se radi jedino zbog legla, a sada novog legla više neće biti. Dakle, utopljavanje u novembru je potpuno nepotrebno, tvrdi jedna grupa stručnjaka. Mnogi pčelari primjenjuju srednje rješenje, pa koriste normalne drvene podnjače. Između poklopne daske i krova postavljaju novinski papir koji sačuva poklopnu dasku od eventualne vlage ispod krova. Umjesto novina neki pčelari postavljaju stiropor, čebe, karton ili drugi materijal. Utopljanje može biti spoljnje i unutrašnje. Može biti i kombinovano. Ni najsavremenije utopljanje ne može da nadoknadi nedostatak hrane, niti da zaštititi izrazito slabo društvo. Ako ih ne utopljimo pčele će trošiti više hrane, što u nenormalnim zimama, bez pravovremenih proćisnih izleta može imati štetne posljedice. Kada su zime sa normalnim klimatskim prilikama pčelinja društva koja nijesu posebno utopljena mogu normalno prezimiti. Jaka pčelinja društva, sa dovoljno kvalitetne hrane mogu jednako dobro da prezime u košnicama izgrađenim od debelih ili tankih dasaka, jedino što će u košnicama od tanjih dasaka potrošnja hrane biti nešto veća. Ipak ne možemo negirati značaj potrebe utopljavanja, zato što nam nije svejedno da li će pčelinje društvo potrošiti više ili manje meda i da li će pred kraj zime ranije ili kasnije krenuti leglo. Bez obzira na sve, košnice treba utopljati. Za nastavljače je jednostavnije i jeftinije rješenje upotreba novina. Iznad poklopne daske ili zbjega staviti prazan polunastavak u koji se stavi deblji sloj novina, zato što se najveći dio toplote može izgubiti baš preko gornjeg dijela košnice. Neki pčelari približavaju košnice jednu do druge, a između njih stavljaju sijeno, slamu, stiropor ili neki drugi izolacioni materijal. Na tako približene košnice odozgo stavljaju ter papir koji se posebno pričvršćuje. Ovaj način uzimljavanja je prikladan za hladnije predjele. Slabije nukleuse (po dva u jednom LR nastavku) i slabija društva uzimljena u jednom nastavku staviti iznad normalnih društava da bi koristila njihovu toplotu. Stručnjaci kažu da prekomjerno utopljanje donosi više štete nego koristi, jer dolazi do povećanja vlage i pojave plijesni.

VRHUNSKO SREDSTVO ZA ODBRANU I LIJEČENJE

Pčelinji otrov ili apitoksin je bezbojna gusta tečnost karakterističnog izrazito jakog mirisa, sličnog mirisu meda i ljuto-gorkog ukusa (kao paprika), kisjele reakcije (pH 5,5–5,5), specifične težine 1,131. Proizvode ga pčele-radilice u posebnim žlijezdama, koje se nalaze u žaočnom aparatu. To je u stvari sekret, koji joj služi za zaštitu od neprijatelja i predatora, uglavnom drugih insekata i ptica. U toku viševjekovne evolucije, organizam čovjeka je uspio da se adaptira prema tom otrovu i da ga pretvori u terapijski i profilaktični faktor, koji je u stanju da mobilize njegov odbrambeni aparat. U poređenju sa drugim životinjskim otrovima, pčelinji je po svom djelovanju blizak djelovanju zmijskog otrova, prije svega kobre i zvečarke, s tom

razlikom što je kod pčela prisutan u vrlo malim količinama. Prema tome, veći broj uboda pčela može da ugrozi život čovjeka, pa u nekim slučajevima da izazove i smrt. Otrovi jedne pčele iznosi svega 0,2–0,3 miligrama, što znači da 3000 do 5000 pčela mogu dati samo 1 gram otrova. Pčelinji otrov u malim dozama je snažno imunološko sredstvo, dakle djeluje kao stimulator tjelesnog imuniteta. Jedan pčelinji ubod, ukoliko nije na nekim nezgodnim mjestima na licu, je bezbjedan i ne može biti prenosilac nikakvih zaraznih bolesti, zbog samog otrova koji efikasno ubija sve mikroorganizme. Pčelinji otrov sadrži 30–45% suve materije od čega su oko 80% peptidi i bjelančevine, a pored vode u isparljivoj frakciji

dokazani su amilov, izoamilov i etilov acetat. On je inače smješa više sastojaka neorganskih i organskih materija. Od elemenata i mikroelemenata ovaj otrov sadrži gvožđe, jod, kalijum, kalcijum, magnezijum, mangan, bakar, sumpor, cink, hlor i druge. Bjelančevine i peptidi sačinjavaju oko 80% suve materije otrova i u njima se nalaze najaktivniji biohemijski i farmakološki sastojci. Suvi otrov je sivo-bjeličaste boje, jako nadražuje sluzokožu nosa i očiju. Otporan je na temperaturne promjene, odnosno hladnoću (smrzavanje) i visoke temperature (115 °S za 60 min), koje ne poništavaju njegova svojstva. U suvom obliku može da sačuva toksična svojstva više godina. Pčelinji otrov sadrži: melittin (52–73%) ≈ 67%; aminokiseline: (od 15 do 26 vrsta) alanin, valin, leucin, izoleucin, serin, tionin, lizin, arginin, triptofan, prolin, tirozin, cistein, metionin, fenil-alanin, histidin ≈ 3%, enzime fosfolipaze A (phospholipase a2 od 10–12%) i hijaluronidaze (Hyaluronidase 1–3%) ≈ 14%, ferment dopamin 1–2 %, adolapin 2,5%, histamin 0,5–2%, serotonin, kardiopen noradrenalin i apamin ≈ 4%, mikroelemente (kalijum, kalcijum, gvožđe, magnezijum, fosfor, bakar, cink, sumpor, mangan, hlor ≈ 1%) kao i druge materije.

BIOFARMAKOLOŠKA SVOJSTVA

Hialuronidaza iznosi 2–3% od sastava pčelinjeg otrova. Ona hidrolitično razgrađuje hialuronsku kiselinu što potpomaže proširenje otrova na tkiva. Ima alergijsko dejstvo. Fosfolinaza A. To je enzim koji iznosi 14% od sastava suvog otrova, razgrađuje fosfolipide i pretvara ih u toksine koji razgrađuju crvena krvna zrnca i druge ćelijske i subćelijske strukture. Fosfolipaza remeti zgrušavanje krvi i disanje tkiva. Ima osobine štetne za organizam. Alfa-glikozidaza. Ona je zastupljena sa manje od 1% od sastava suve materije otrova. Razgrađuje glikozide u cvjetnom prahu i nektaru. Lizofosfolipaza (Fosfolipaza B). U pčelinjem otrovu je ima manje od 1%. Neutrališe toksično dejstvo fosfolipaze, a i toksičnog lizolecitina. Melitin. Čini 50% od sastava suvog otrova. Ima polipeptidni lančić od 26 aminokiselinskih ostataka. Aktivira

BOLESTI KOJE LIJEČI

Bolesti koje se uspješno liječe pčelinjim otrovom su: reumatična oboljenja (reumatični poliartritis, reumatična oboljenja mišića, reumokarditis), nespecifični infektivni poliartritis, deformirajuća spondiloartroza, oboljenja perifernog nervnog sistema (radikulitis lumbosakralis, zapaljenje sednjačnog, butnog i drugih živaca, međurebarne neuralgije, polineuritis), trofične i slabo granulirajuće rane, tromboflebitis bez gnojavog procesa, endoarteritis, aterosklerotična oštećenja sudova, upalni infiltrati (bez gnojavosti), bronhijalnu astmu i migrenu. U novije vrijeme rađene su studije o dejstvu pčelinjeg otrova na razne vrste raka i dokazano je da ima jako toksično dejstvo na ćelije karcinoma kao i da samo mali broj pčelara oboli od ove bolesti.

hipofizno-nadbubrežni sistem i lučenje nadbubrežnih hormona, koji remete imune reakcije. Osim toga hemolizira crvene krvne ćelije i izaziva stezanje glatkih mišića. U većim koncentracijama razgrađuje ćelijske opne mastocita i bazofilnih ćelija, oslobađa histamin i serotonin koji izazivaju proširenje krvnih sudova, povećavaju propustljivost kapilara, smanjuju krvni pritisak i dovode do grčeva bronhija. Melitin stimuliše prostaglandin putem povećanja prostaciklina. Tako se sprečava formiranje tromba i aterosklerotičnih opterećenja krvnih sudova. Naučnici su otkrili i dejstvo melitina u zaštiti od štetnog zračenja. Apamin je izgrađen od 18 aminokisjelina i iznosi 3% od sastava suvog otrova. Povećava količinu nadbubrežnih hormona: kortizola i adrenalina, i povećava krvni pritisak. Ne posjeduje antigenska i alergijska svojstva. MSD peptid. Sadrži 22 aminokisjeline i iznosi 2% suve materije otrova. Lizira granule mastocita pri čemu one luče histamin, serotonin, heparin i homotripsinoidan proteolitički enzim. Svrstava se u grupu histamin – liberatora. Povećava kapilarni permeabilitet. Ima protivupalno dejstvo. Aktivniji je od hidrokortizona. Adolapin. Sadrži 103 aminokisjeline. Posjeduje analgetično i protivupalno dejstvo. U posljednje vrijeme je u pčelinjem otrovu pronađena nova frakcija: kardiopen sa antiritmičkim i beta-adrenergičkim efektom, koji pojačava rad srca za 50%, a snagu kontrakcija za 150%.

KORISNO DEJSTVO OTROVA

Najistaknutije supstance koje se nalaze u pčelinjem otrovu su melitin, apamin i adolapin, i sve tri posjeduju protivupalna svojstva, od kojih je melitin jedan od najsnažnijih prirodnih sredstava sa antiinflamatornim dejstvom. Zbog toga se pčelinji otrov uspješno koristi za liječenje upalnih bolesti zglobova, kao što je reumatoidni artritis. Čitav proces bi se mogao ovako objasniti: antiupalni odgovor organizma protiv uboda pčele djeluje na čitav organizam, pa automatski smanjuje i druge upalne procese u tijelu. Pored toga, pčelinji otrov djeluje antibakterijski, umanjuje stepen bola, stimuliše vensku propustljivost i podstiče imuni sistem. Samim tim benefiti pčelinjeg otrova na ljudski organizam su sljedeći:

- djeluje protivupalno, poboljšava tonus mišića, otklanja bol u oblasti oštećenog mjesta;
- odoljevši zaštitnom ćelijskom zidu, toksini otrova razdražuju periferni receptorni aparat i prenose se centralnim moždanim mehanizmom;
- oni stimulišu sistem hipofize i nadbubrežne žlijezde da luče protivupalne hormone ASTN i kortizon;
- pčelinji otrov izaziva blokiranje prenosa impulsa (parabiozu) u nervni sistem, tj. prekida ili popušta normalne veze u nervnom sistemu;
- povećava snagu srčanog mišića;
- presijecanjem vagusa smanjuje dejstvo pčelinjeg otrova na rad srčanog mišića;
- povećava priliiv krvi u moždane sudove i koronarije srca; ima antialergijsko dejstvo, ukida alergijski grč bronhija; smanjuje snagu uslovnih refleksa;

proširuje sudove mozga, intenzivira koronarnu cirkulaciju krvi;

povećava ukupnu brzinu srca i srčanog rada;

smanjuje krvni pritisak perifernog karaktera što je uslovljeno proširenjem krvnih sudova glatkih mišića;

ima opšte analgetično dejstvo;

peptidi u pčelinjem otrovu – melitin, MSD, apamin ne izazivaju anafilaksu;

povećava radnu sposobnost mišića;

produžuje vrijeme zgrušavanja krvi, pomaže krvi da rastvara fibrinozne grudvice usirene krvi;

povećava alfa i beta globuline u serumu;

Smanjuje holesterol u krvi i krvnim sudovima;

povećava propustljivost sudova.

povećava broj bijelih krvnih ćelija;

djeluje regenerativno na oštećene ćelije i tkiva, potpomaže epitelizaciju rana;

utiče na zarastanje postoperacijskih rana i poboljšava njihovu elastičnost;

poboljšava kolateralnu cirkulaciju krvi u sklerotičnim krvnim sudovima;

ima visoku vazomotornu aktivnost;

ima radiaciono zaštitni efekat na ljudski organizam;

mnogi autori navode bakteriostatičko i baktericidno dejstvo pčelinjeg otrova prema gram pozitivnim i gram negativnim patogenim bakterijama;

pčelinji otrov djeluje nespecifično na ljudski organizam: mobilizuje odbrambene snage organizma, pojačava fagocitozu, rad žlijezda sa unutrašnjim lučenjem, aktivira retikuloendotelni sistem, poboljšava razmjenu materija, stimuliše formiranje krvi, zaštitnih antitela i belančevinastih frakcija krvnog seruma gamaglobulina;

poboljšava diurezu, uklanja grčeve glatkih mišića i bronhija, tonizira rad skeletnih i srčanih mišića;

bori se protiv različitih oblika kancera;

liječi preko 20 autoimunih oboljenja;

U kombinaciji sa nanočesticama ubija virus HIV-a.

ŠTETNA DEJSTVA

Mlada pčela koja se tek izlegla sadrži malu količinu otrova koji se sa starošću povećava i vrhunac dostiže oko 20. dana. Rezerva otrova ne stvara se više, već ako tu količinu pčela potroši u odbranu svoje košnice, ona postaje bezopasna. Otrovi svojim mirisom, koji ostavlja na ubodnom mjestu, poziva i druge pčele na odbranu svog društva, stoga ako ste u blizini košnice ubodeno mjesto prekriti nekim komadom tkanine. Ako vas napadnu pčele i vi ste u blizini nekog objekta, sakrijte se u njemu čak i kada taj objekat ima otvorena vrata. Pčela rijetko kad juri čovjeka u zatvorenom prostoru. Po osjetljivosti na pčelinji otrov ljudi se dijele na tri kategorije i to osobe sa prirodnim imunitetom, osobe osjetljive na ubod na koji se vremenom stiče imunitet i osobe alergične na pčelinji otrov. Najveći broj ljudi se nalazi u drugoj grupi. Kod njih se javljaju lokalne alergijske reakcije u vidu svraba i oticanja ubodenog mjesta, ali sa vremenom organizam se adaptira na pčelinji otrov i te reakcije bivaju sve rjeđe. Pri

APITERAPIJA

Pčelinji otrov je bezbojna kisjela tečnost. Pčele ga izbacuju kroz svoje žaoke u metu kada se osjećaju ugroženo. Pčelinji otrov sadrži peptide apamin i adolapin, koji imaju antiinflamatorna svojstva i svojstva ublažavanja bolova. Melitin, jedinjenje koje se sastoji od 26 aminokisjelina, čini oko 50% suve težine otrova i pokazalo se da ima antivirusno, antibakterijsko i antikancerogeno dejstvo u nekim studijama. U narodnoj medicini pčelinji otrov nudi širok spektar ljekovitih svojstava, u rasponu od smanjenja upale do liječenja hroničnih bolesti.

Apiterapija je praksa alternativne medicine, koja koristi pčelinje proizvode, uključujući i njihov otrov za liječenje i prevenciju bolesti, bolova i još mnogo toga iako je pčelinji otrov nedavno doživio porast popularnosti, terapija sa ovom supstancom se koristi u praksi tradicionalne medicine hiljadama godina.

ubodima od nekoliko desetina pčela pojavile su se slabije otekline, svrab, glavobolja. Prema podacima iz literature od 0,5 do 2% ljudi imaju povećanu osjetljivost prema otrovu. Uočavaju se generalizovani kožni svrab, osipi, otok sluzokoža, grč glatke muskulature i smanjenje arterijskog pritiska (kolaps). U takvim situacijama veoma je bitno žaoku sa mjehurima sa otrovom izvući što brže jer kako vrijeme protiče iz mjehura u ranu se sliva dodatna količina otrova. Osobe alergične na ubod trebalo bi da kao najmanju zaštitu kod sebe imaju neki antihistaminski lijek kao što su tablete Pressinga ili Aeirusa. Smrtonosna doza za normalnog čovjeka je oko 500 uboda s tim da ona može biti i manja. Najopasniji su ubodi u oko, očnu jabučicu, jezik, nepca, ždrijelo, krajnike, kada može doći do brzog gušenja.

B.K.

U POSJETI ALIMU KANAČEVIĆU, PČELARU IZ ULCINJA

Od jedne dubine stvorio 250 košnica

Značajan doprinos pčelarstvu dao od kako se nalazi na čelu PU „Pčelari Ulcinja“

Posjeti smo Alima Kanačevića, pčelara iz Ulcinja, predsjednika UP „Pčelari Ulcinja“. Ovaj ugledni domaćin sa suprugom brine o vrijednim insektima i kaže da, kada krene u pregled od prve košnice, dok obiđe svih 250 košnica, opet za to vrijeme dođe red na onu prvu.

I tako ukруг. A počeo sam prije 28 godina sa jednom dubinom i rojem koji sam dobio od rođaka koji sada živi u Australiji. Već sljedeće godine ona se rojila četiri puta, a još pet sam kupio u Virpazaru, pa sam tada već imao mali pčelinjak. Ipak, posao koji sam obavljao nije dozvoljavao da im posvetim dovoljno vremena, kaže Kanačević.

On podsjeća da je pčelarstvo u tradiciji njegove porodice. Ded njegovog oca imao je oko 40 košnica, koje je pravio od kamena i koje su bile, kako kaže, primitivne, dubinske. Zatim, dok je otac bio živ, taj broj je činilo oko 65 košnica.

Pomagao sam koliko sam mogao. Kada sam, poslije 17 godina provedenih na benzinskoj pumpi, napustio taj posao 2015. godine, počeo sam aktivnije i profesionalnije da se bavim pčelarenjem koje mi je postalo osnovna djelatnost i izvor prihoda. Stalni broj mi je postao plus-minus 160 košnica. Prije nekoliko godina, kada se u prodaji pojavio lijek za varou „Apiguard“, stalno sam ga koristio i bio je efikasan. Međutim, jedne godine bila je velika vrućina i on je ispario prije predviđenog roka. Uzdao sam se u njegovu postojanost, a to je bila moja greška. Ostao sam

bez 87 košnica za jednu godinu. Sve su mi ostavile med unutra. Otvaram jednu košnicu, nema pčela. Otvaram čitav red, nema nijedna. Ostalo mi je oko 50 te godine (2/3 sam izgubio), priča naš sagovornik o nedaćama sa kojima se pčelar može susresti.

PREMIJE

Ipak, on je uspio da te godine izvrca 500 kilograma meda i da vrati broj koji je imao.

Radio sam mnogo i veoma aktivno. Sâm sam proizveo matice i uspio da vratim broj već sljedeće godine. Ove godine smo sa Opštinom Ulcinj ostvarili dobru saradnju, pa smo kao udruženje od Sekretarijata za poljoprivredu dobili oko 7.000 eura. Svi registrovani pčelari dobili su premije, što je podrazumijevalo 4,62 eura po košnici. Pčelari su bili zadovoljni, ističe Kanačević, dodajući da njegovo udruženje broji preko 20 članova.

Za premije nijesu aplicirali svi pčelari, neki zato što nijesu bili registrovani, neki zbog neplaćenog poreza, ali više od polovine je dobilo taj benefit. On kaže da je već razgovarao sa predstavnicima službe poljoprivrede, pa se nada da će budžet za pčelare biti povećan i da će svi biti zadovoljni, a svaka podrška im je dobrodošla.

Takođe, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je izdvojilo više sredstava ove godine. Pčelari su imali mogućnost da kupe opremu, a da im resorno ministarstvo plati pola. Primjera radi, ja sam uzeo prikolice za pčele, koja je koštala oko 1500 eura, od čega je Ministarstvo platilo 750 eura. Dali su i premije za košnice i za pčelarsku opremu. Ko je bio zainteresovan imao je određeni vremenski period za prijavljivanje dok je bilo zaliha. Jedna prazna košnica u Kući meda je koštala 11 eura,

a preko udruženja i Ministarstva platili su je po 5,5 eura. To je zadovoljavajuće jer ako sâm sušiš dasku i napraviš kod stolara, sve ostalo košta 7,5 eura za jedan nastavak. To je dosta skupo za nas pčelare, kaže naš sagovornik.

OTROV

Ovaj vrijedni pčelar odlučio je da se isproba u proizvodnji pčelinjeg otrova koji je, kako kaže, vrlo skup. Tokom ove godine napravio je niz eksperimenata i došao do izvjesnih zaključaka, zapravo do rješenja onoga što ga je interesovalo.

Zajedno sa kolegom Mladenom Jaredićem, napravio sam niz eksperimenata i na taj način smo stigli do onoga što smo htjeli. Sljedeće godine ćemo krenuti aktivnije u ostvarivanje naše ideje, to jest u proizvodnju ovog otrova. Važno nam je da pčela tom prilikom ostaje živa, jer žaoka ostaje u njoj, a otrov ispušta na staklo. Naravno, potrebno je pridržavati se određenih propisa kako bi sve bilo uspješno, kaže Kanačević

Ističe da je na ovu ideju došao prateći YouTube kanale koji se bave pčelarstvom. Takođe, na Facebooku ima dosta prijatelja i grupa pčelara iz Crne Gore i regiona sa kojima

razmjenjuje iskustva.

Prvo sam se raspitao u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Podgorici, interesujući se za papire pošto je taj pčelinji otrov, za razliku od ostalih pčelinjih proizvoda, malo delikatniji za izvoz. Dobio sam odgovor da je sve u redu s obzirom da sam registrovani pčelar i na osnovu zahtjeva zemlje uvoznice, Crna Gora može da obezbijedi potrebnu dokumentaciju kako bi sve bilo legalno. Bili smo u kontaktu sa dvije velike firme, jedna je iz Južne Koreje, a druga iz Amerike. Treba da se potrudimo da melitin (supstanca neophodna za uspješnu proizvodnju otrova) bude 70 % aktivan kako bi on bio kvalitetan. Na svjetskom tržištu kilogram otrova košta oko 50.000 eura, mada ga ima i po 70.000 i 80.000 do 100.000 eura za kilogram. Za taj kilogram otrova pčelar treba da ima oko 250 pčelinjih društava i to jake i zdrave pčele, na dva sprata. Ja sada ispunjavam taj uslov s obzirom da u pčelinjaku imam taj broj košnica. Dakle, to je ono čime sada planiram da se bavim. Iako se radi o pionirskom poslu, barem kada sam ja u pitanju, dosta sam istraživao, radio neke eksperimente, izvodio neke zaključke i smatram da sam dostigao taj neki

profesionalni nivo, te da sada znam kako sve to treba raditi, priča naš domaćin, upoznajući nas sa idejom koju će uskoro početi da sprovodi.

BORBA SA PTICAMA-PČELARICAMA

Kanačević sâm proizvodi matice. Ali veliki problem u tom poslu predstavljaju ptice-pčelarice kojih, dok traje oplodnja matica, bude i 200–300 u jatu i one sve pokupe.

Imao sam nedavno prvu oplodnju matica, a od 80, samo se 18 primilo. Znači 60 se nije vratilo, pokupile su ih ptice koje su zaštićene zakonom i ne smiju se ubijati. Ove godine sam za plašenje i tjeranje ptica koristio radio. Snimio sam zvuk orlova i na taj način uspio sam ih uplašiti, ali ipak, one su vrlo pametne, pa čim prestane emitovanje tog zvuka, one se vraćaju. Zato sam mislio da kupim neki mali crni dron i da sa njega puštam muziku kako bih otjerao pčelarice kojih na ovom području ima jako puno, naročito na pješčanoj plaži gdje prave gnijezda. Jedna takva ptica pokupi po trista pčela dnevno. Po nekim zapisima u literaturi mogu da unište i čitav manji pčelinjak, priča Kanačević o jednom od problema sa kojima se

pčelari susreću i kako ih rješavaju.

Da to nije jedini problem, „pobrinuo“ se nedavno i medvjed koji je uništio dva pčelinjaka.

Jedan pčelinjak imam u Krajini, u Gornjim Briskama, gdje nam se ove godine pojavio medvjed. Neki čak kažu da su dva, od kojih je jedan sa dvoje mečadi. Dva pčelinjaka tamo su već uništena, od kojih se jedan nalazi na 500 metara ispod mog pčelinjaka, kaže Kanaćević.

Kako bi svoj pčelinjak zaštitio od te divlje zvijeri, postavio je „čobanicu“.

PRINOSI

Njegove pčele su razmještene na dva već pomenuta mjesta i nema potrebe da ih seli radi paše.

Ističe da ne može zamisliti život bez pčela.

Kada je u pitanju poznavanje pčela, moramo biti jedan korak ispred onoga što je do sada spoznato o pčelama. Ako si korak nazad, zakasnio si, kaže on.

Kada je u pitanju plasman meda, naš sagovornik kaže da nema problema s tim. Sve proda u Ulcinju. Ima stalne mušterije koje dolaze kod njega

kući, dolaze i turisti, strani i domaći, pa često kupe i po 20 do 30 kilograma.

Što se tiče prinosa, on je ove godine bio mali, pošto je bilo hladno i cvjetovi ne mede kada su temperature niske, a bilo je i suše. U Ulcinju je bilo loše.

Naš sagovornik nije učesnik sajmovima, ali posjećuje one koji se organizuju u Podgorici. Tamo kupuje materijal i opremu za pčele od učesnika iz Srbije.

Jeftiniji su vosak i okviri. Skoro

20 godina saradujem sa „Zlatnom pčelom“ iz Srbije (Rača). Od njih uzimam vosak. Kad topim moj vosak, nosim ga u Kuću meda, a kada nemam svoj vosak, kupujem od njih. Takođe i ramove jer su malo jeftiniji. Dakle, sav materijal koji kupujem, nabavljam u Kući meda ili kod „Zlatne pčele“, kaže on.

Bez obzira što pčelinjak Alema Kanaćevića broji oko 250 košnica, on u njemu radi sâm.

– U kući mi, oko pčelinjih proizvoda pomažu ukućani, a u pčelinjaku radim sâm. Stariji sin je dobar đak, ne želim da ga odvlačim od školskih obaveza, a mlađi je još mali. Žena mi je alergična na ubod pčele i ne smije raditi u pčelinjaku, ali pomaže mi oko farbanja košnica, na užičavanju okvira i stavljanju voska. U pčelinjaku mi pomaže prijatelj sa kojim sam nekada radio zajedno. I on ima nekoliko košnica kod mene. Četri-pet drži stalno, ali ljubav prema pčelama čini da je stalno u pčelinjaku. Prije tri godine vrcao je 103 kilograma meda iz četiri košnice. Znači preko 25 kg po jednoj košnici. Pretprošle godine je imao 80, a ove manje, jer nije bila baš medna godina, podsjeća naš sagovornik.

G. M.

OPLODNJACI

Alim se vraća na priču o oplodnjacima, jer kako je istakao, pčelar stalno istražuje, uči, otkriva nešto novo.

Pa za matice sam napravio neki svoj izum, prepolovio ram i napravio oplodnjake na deset komada sa USB tablama, ofarbao ih raznim bojama i to je bilo uspješno. Prvi put kada sam krenuo, od stirodura sam napravio košnice, ali pčele su ga pojele. Onda sam ga malterisao iznutra malterom-lijepkom i onda je to bilo efikasno. Primijenio sam i drugi metod – svake godine nešto eksperimentišem. Što mi ide dobro, radim s tim. Uspijem da se ne roji pčela i dobijem oplodnjak. Sad proizvodim matice sa Jenter aparatu, kaže Alim.

Naš sagovornik ističe da su prošle godine njih trojica pčelara iz Udruženja bili nedelju dana u najvećem institutu u Evropi za izučavanje pčela.

Bili smo na edukaciji za proizvodnju matica u gradu Ordu. Mnogo nam je značila ta edukacija.

Alim Kanaćević, pored svih obaveza koje završava u pčelinjaku i Udruženju na čijem je čelu, ima u planu da napravi api-komoru. U komunikaciji je sa kolegama koji će mu savjetima pomoći da ostvari i ovu zamisao.

Osnovci u pčelarskom izdanju

Početkom septembra, na prostranom nikšićkom trgu, organizovan je drugi višednevni bazar, koji je u prisustvu brojnih građana i izlagača otvorio predsjednik Opštine Marko Kovačević. Na lijepo aranžiranim stolovima vrijednih domaćina svega je bilo: ekološko voće i povrće, bižuterija, cvijeće i kaktusi, drogerija, ali od svih izlagača, najposjećeniji štandovi bili su nekolicine pčelara i njihovih proizvoda te najkvalitetnijeg meda iz ekološki medorodnih Banjana i Nikšićke Župe, čijeg smo predstavnika Filipa Mirkovića susreli na ulazu bazarišta. Ovaj mlađi pčelar sa petogodišnjim pčelarskim stažom izložio je med iz sela Bjeloševine u Župi. Na manjem dobro i ukusno opremljenom štandu čekao je mušterije, uz naglašeno prisjećanje i činjenicu da ova medonosna godina u Župi nije bila dobra, a on ne seli svoj uljanik od 50 društava u medonosne krajeve poput Lukovice, Banjana, Drobunjaka i Pive, gdje su prinosi bili iznad očekivanja. Na bazarištu, preko puta već afirmisanog pčelara Filipa Mirkovića, pored štanda mješovitih proizvoda, prodavci su bili i osnovci, po afinitetima i vještini reklamiranja meda, budući dobri pčelari porijeklom iz medorodnih Banjana, Jovan Komnenović i Petar Iković. Oni su svojim prisustvom stavili do znanja i udruženju i SPOCG da pčelarstvo u našoj zemlji ne treba da brine za budućnost.

B. KOPRIVICA

„VESPA VELUTINA” –
NADOLAZEĆA PRIJETNJA CRNOGORSKIM
KOŠNICAMA I PONUĐENE MOGUĆNOSTI
ZA BRZO REAGOVANJE

AZIJSKI STRŠLJEN OPASNIJI OD EVROPSKOG

Izazov za pčelare u Crnoj Gori predstavlja invazivna vrsta insekata Vespa velutina, azijski stršljen popularno nazvan žutonogi stršljen. Ova vrsta je stigla u Evropu 2004. godine putem transporta biljaka iz Kine. Od tada se širi, prvenstveno kroz Francusku, Španiju, Belgiju i Italiju, ugrožavajući prirodnu ravnotežu i pčelarsku industriju. Hitne mjere su ključne za prepoznavanje i kontrolu širenja azijskih stršljena, s obzirom na njihovu brzu kolonizaciju novih područja. Ovo pitanje naglašava važnost pravovremenog prepoznavanja i djelovanja prije nego što mjere postanu manje efikasne.

Nova radna grupa naučnika u svijetu okupljena je u borbi protiv azijskog stršljena. <https://coloss.org/activities/>

Prisustvo insekta Vespa velutina ozbiljno ugrožava biološku raznovrsnost, posebno populaciju drugih insekata, što ima znatan uticaj na pčele, naročito medonosne. Pčelari i stručnjaci moraju zajednički pratiti i djelovati protiv invazivne vrste prije nego što se ona „uspostavi” u ekosistemu. Preventivno informisanje pčelara je ključno, a edukacija o karakteristikama, načinu života i prepoznavanju insekta Vespa velutina je prvi korak u uspješnoj prevenciji. Ovaj insekat često gradi svoja gnijezda u blizini ljudskih naselja, koristeći otpad kao materijal. Naučnici aktivno rade na razvoju efikasnih zamki, koje ga privlače i hvataju, s ciljem smanjenja njegovih populacija, a o uspješnosti ovih metoda postoji značajna stručna literatura. Zbog posebnih karakteristika i taktika lova, azijski stršljen (iako manji veličinom) se smatra opasnijim od evropskog stršljena s kojim su pčele razvile dugotrajne i različito efikasne „suživotne” strategije. Azijski stršljeni koriste sofisticiranu metodu praćenja leta pčela do košnica i tako uspješno ulaze u zajednicu. Korišćenjem snažnih čeljusti, azijski stršljeni ubijaju pčele, prenoseći njihove leševe u svoje leglo kao idealnu proteinsku hranu za odgoj svojih larvi.

MJERE ZAŠTITE

Pčelari koji se suočavaju s azijskim stršljenima moraju preduzeti dodatne mjere zaštite kako bi sačuvali svoje pčelinjake od ove značajne prijetnje. Evropske pčele (*Apis mellifera*) razvile su različite strategije zaštite od azijskih stršljena:

1. agresivno ponašanje – pčele aktivno napadaju azijske stršljene kako bi ih otjerale od košnica;

2. taktičko ponašanje – pčele se „evakušu” iz košnica kada osjete prijetnju, smanjujući rizik od gubitka radilica, ali istovremeno napuštajući košnice i sve ono što je u njima;

3. toplotno uništavanje – pčele formiraju „lopte” od svojih tijela oko azijskog stršljena, zagrijevajući ga i ubijajući ga dejstvom hipertermije.

Moj prvi susret s ovim insektom dogodio se tokom tehničke posjete lokalnom pčelinjaku u okviru 44. Apimondije, u septembru 2015. godine u Južnoj Koreji. Očigledno je bilo da su košnice bile ograđene mrežama koje pčele prolaze, a azijski stršljeni ne mogu. Jedan azijski stršljen može ubiti desetine pčela svakog dana, a njihova

populacija može biti toliko velika da bi, bez primjene odgovarajućih mjera, opstanak pčelinje zajednice bio ozbiljno ugrožen. Pčelari suočeni sa azijskim stršljenima moraju preduzeti dodatne mjere zaštite kako bi sačuvali svoje pčelinjake od ove ozbiljne prijetnje. Važno je istaći da je koordinacija između vlasti, pčelara, istraživača, naučnika i lokalne zajednice ključna za uspješno upravljanje populacijom azijskih stršljena i smanjenje njihovog negativnog uticaja.

Crna Gora ima vremena i potrebu da uspostavi mehanizme koordinacije radi kontrole potencijalnih ranih introdukcija, bilo vazдушnim, kopnenim ili morskim putem. Nije preporučljivo čekati da se kretanje insekta *Vespa velutina* proširi lancem zavisnih prostornih pomaka na bliske lokacije. S obzirom na to da su pčelari najviše ugroženi, okupljeni kroz udruženja i organizacije trebaju komunicirati o rizicima s akademskom zajednicom i zakonodavcima kako bi formirali „brzoreagujući tim” i preventivno djelovali protiv širenja ovog nametnika u pčelinjim zajednicama. Cilj je spriječiti početnu introdukciju nove invazivne vrste, jer sve nakon toga postaje više komplikovano. Informacije o jednostavnom prepoznavanju insekta – preporučuje se proučavanje evropske identifikaciono-informativne stranice, pripremljene u prevodu 2020. godine, namijenjene entomolozima, veterinarima i pčelarima. Biti informisan je ključ u prevenciji i zaštiti ekosistema od negativnih uticaja ovog invazivnog stršljena. U prilogu pružamo međunarodno verifikovanu i informativnu stranicu, koja će biti najbrži i najpouzdaniji izvor informacija za pčelare u vezi s identifikacijom odraslih jedinki i legla insekta *Vespa velutina* u poređenju sa već postojećim vrstama stršljena. Ova stranica služi kao ključni alat za precizno prepoznavanje ovog invazivnog insekta, omogućavajući pčelarima da brzo i tačno reaguju na potencijalne prijetnje njihovim košnicama.

Tekst pripremila
dr Violeta SANTRAC

Identifikaciono informativna stranica Mogućnosti razlikovanja naizgled sličnih insekata

Na stranici A4 formata svi pomenuti insekti prikazani su u originalnoj veličini.
Više informacija i detaljnijih objašnjenja iz ove oblasti moguće je naći na internetu:
<http://frelonasiatique.mnhn.fr/home>

Azijski stršljen, opisan i kao **žutonogi stršljen**, *Vespa velutina*, dominantno je crne boje sa nešto širom narandžastom oznakom na abdomenu (stomaku) i vrlo tankom žutom linijom na prvom abdominalnom segmentu. Gledajući sprijeda, glava je narandžaste boje, a noge su žute boje na završnim segmentima. Veličine je od 17 do 32 mm.

Azijski stršljen/Žutonogi stršljen, *Vespa velutina*

Evropski stršljen, *Vespa crabro*, ima svijetlo žut abdomen (stomak) sa crnim linijama na njemu. Gledajući sprijeda, glava mu je žute boje, a gledano odozgo, ona je crvene boje. Grudni segment (toraks) i noge su crne ili crvenosmede boje. Radilice su veličine između 18 i 23 mm, a matica veličine 25 do 35mm.

Evropski stršljen, *Vespa crabro*

Orijentalni stršljen, *Vespa orientalis*, iste je veličine kao Evropski stršljen. Sasvim je crvene boje osim glave koja je gledano sprijeda žuta, a i linije na abdomenu su takođe žute. Naseljava dijelove jugoistočne Evrope (južna Italija, Malta, Albania, Grčka, Kipar, Rumunija, Bugarska).

Orijentalni stršljen, *Vespa orientalis*

Ose su manje veličine od stršljena. Radilice su krajem ljeta veličine oko 15 mm. Treba znati da matica ose može biti i nešto veća od 20 mm. U proljeće ose čak mogu biti nešto veće od najranijih radilica stršljena.

Srednja osa, *Dolichovespula media*

Njemačka osa, *Vespula germanica*

Polistes ose, *Polistes biglumis*

Mamutska osa, *Megascolia maculata*, najveća je evropska "osa". Zbog veličine, ona se često pogrešno proglašava za azijskog stršljena. Tijelo joj je crno, sjajno i obrasla je gustim dlačnim pokrivačem. Glava joj je žuta odozgo, a ima 4 žute bezdlačne regije na abdomenu. Parazit je za larve majskog gundelja.

Mamutska osa, *Megascolia maculata*

Gigantska osa drvenarica, *Urocerus gigas*, vrsta je osa drvenarica, (karakterističnog testerastog produžetka zadnjeg abdominalnog segmenta) čije se larve hrane drvetom. Ova crno-žuta prstenasto obojena osa se lako razlikuje od stršljena na osnovu njenog cilindričnog oblika tjela i dugih žutih antena. Ženka dostiže 45 mm dužine, a ima produžen ovipozicioni tubus kojim zaliježe jaja u stablo. Ova vrsta je sasvim bezopasna.

Gigantska osa drvenarica, *Urocerus gigas*

Plava pčela drvenarica, *Xylocopa violacea*, velika je 20-30mm, sasvim je crna sa ljubičastoplavim odsjajem. Ženka ove solitarne vrste gradi gnijezdo u raspadnutom drvetu, a za ishranu svojih larvi sakuplja polen.

Pčela drvenarica, *Xylocopa violacea*

Mnoge **mušice** (Diptera) mogu izgledom podsjećati na ose ili stršljene. Glavna razlika u odnosu na njih je da one imaju samo jedan par krila. Njihove oči su obično mnoge više sferčne građe, a njihove antene kraće.

Osolika muva, *Volucella zonaria*

Osolika muva, *Milesia crabroniformis*

Identifikaciono informativna stranica Moguće zabune u razlikovanju gnijezda osa

Na stranici A4 formata svi pomenuti insekti prikazani su u originalnoj veličini.
Više informacija i detaljnijih objašnjenja iz ove oblasti moguće je naći na internetu:
<http://frelonasiatique.mnhn.fr/home>

U proljeće svaka začetnica matica gradi njeno gnijezdo, često na vrlo skrovitim, zaštićenim mjestima. Ose grade gnijezdo oblika manje sfere (lopte), 5 do 10 cm prečnika sa otvorom na dnu istog. Zajednica stršljena će promijeniti lokaciju kada osjeti da je ona nepodobna (nedostatak prostora ili bezbjednosti).

Azijski stršljen/Žutonogi stršljen, *Vespa velutina*

73% u drveću preko 10 m visine
10% u objektima
3% u živicama
Loptastog do kruškolikog oblika
malog bočnog otvora
~ 60x80 cm

Evropski stršljen, *Vespa crabro*

šupljine drveća, dimnjaci
rijetko na otvorenom
cilindrični
širokog otvora na dnu
~ 30x60 cm

Srednja osa, *Dolichovespula media*

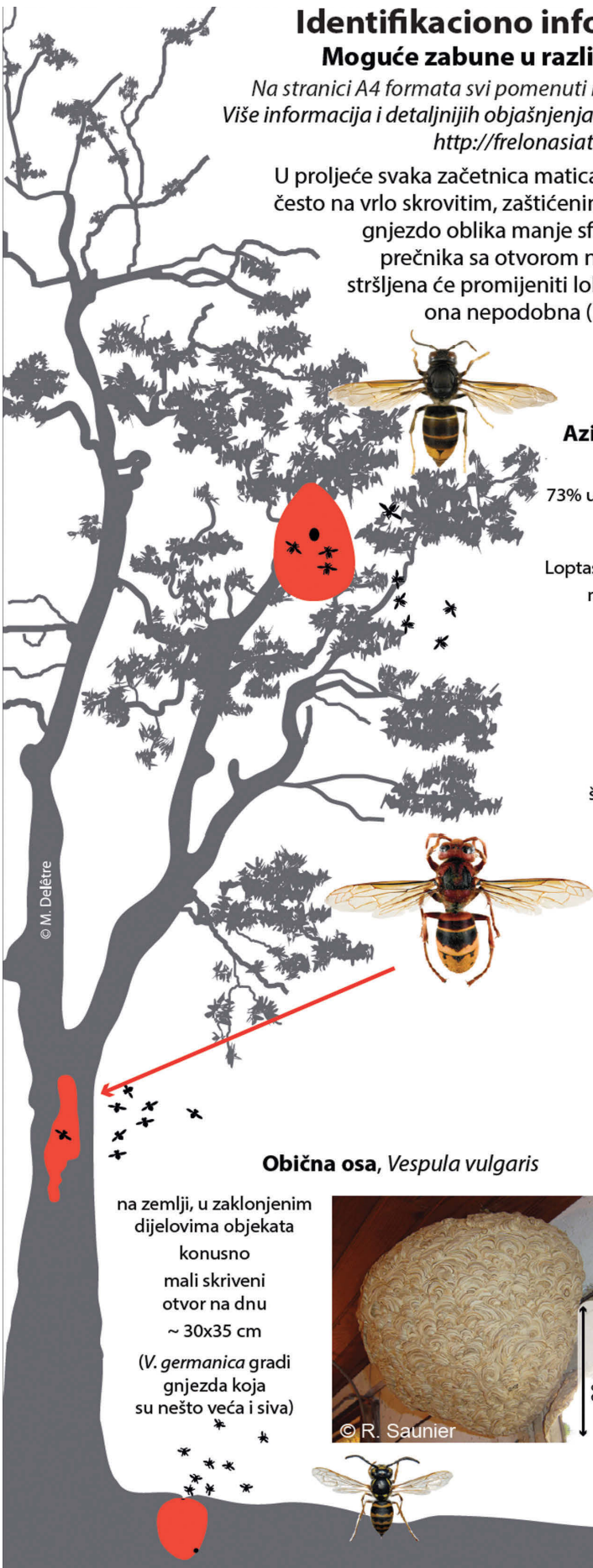
žbunje niže od dva metra
konusno
malog otvora na nižem kraju
dno, ekscentrično
~ 20x25 cm

Obična osa, *Vespula vulgaris*

na zemlji, u zaklonjenim dijelovima objekata
konusno
mali skriveni otvor na dnu
~ 30x35 cm

(*V. germanica* gradi gnijezda koja su nešto veća i siva)

© Q. Rome, F. Müller et C. Villemant - UMIR7205 CNRS-MNHN - Paris, France - vespa@mnhn.fr — Prijevod: Dr. Violeta Santrac, Public Veterinary Institute of the Republic of Srpska; Dr. Vaso Brucan; Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Košnica sa slavinom

Mеду pedesetak DB košnica Neđeljka Petrovića „šepuri” se još jedna, koja skreće pažnju i njegovim kolegama i slučajnim prolaznicima. Po svemu sudeći pionirski poduhvat rukovodica tehničke pripreme u danilovgradskom vodovodu da prvi u Crnoj Gori afirmiše najnoviji tip australijske košnice imaće dosta poklonika kada čuju o čemu se zapravo radi i kako funkcioniše. Doduše još nije naseljena. Neđo planira da je osposobi početkom naredne godine, s obzirom da je tekuća sezona završena i da nije imao vremena za takvu aktivnost jer je poklon sa dalekog kontinenta dobio krajem septembra.

Košnica je zapravo stigla iz Danske i donio mi je brat od strica Veselin. Zahvalan sam mu na tome kao i na ideji da izgradi etnoselo u kojem će turisti moći da se sami posluže medom iz Flow Hive košnica. Bolje rečeno – kako stoji i u prevodu – samo odvrnu slavinu i natoče čašu ili teglu slatkog

i ljekovitog napitka, objasnio je naš veoma preduzimljivi sagovornik koji se već tri decenije aktivno bavi pčelarstvom.

On ističe da ova savremena košnica

košta nešto više od 700 eura i sadrži tri plastična rama dok su ostali drveni.

Ako koristite košnicu sa slavinom, uputstvo za upotrebu jednostavno glasi – odvrnite česmu, kada se saće napuni sirovim i potpuno čistim medom, natočite ga direktno u podesnu ambalažu. Ova čudesna inovacija poljoprivrednih pronalazača iz zemlje kengura izazvala je oduševljenje među pčelarima na svim meridijanima pa sam i ja odlučio da osavremenim gazdinstvo. Doduše, pojedinci su prilično skeptični kada je riječ o ovom novitetu, jer tvrde da će ubacivanje vještačkog rasklopivog saća umjesto prirodnog na neki način štetiti pčelarima i njihovim prirodnim afinitetima, bez obzira što će pojednostaviti rad pčelarima i širiti ovu djelatnost. Naime kritičari upozoravaju da primjena ovog mehanizma ima nedostataka, a neki čak misle da može ugroziti hiljadugodišnju pčelinju evoluciju. Ja se ipak nadam da će se pokazati kao dobar projekat, uvjeren je Neđeljko.

VJEŠTAČKO SAĆE

Ipak, revolucija nije stigla iz redova vještačke, nego poljoprivredne inteligencije. Tačnije sa imanja porodice Anderson iz Novog Južnog Velsa. Stjuart i Čedar, otac i sin, takođe pčelari, izumjeli su prije nekoliko

UZORNI ČLAN

Neđo se sa familijom doselio iz Pljevalja 2008. godine i živi u Podgorici, a službene zadatke obavlja u Danilovgradu. Odavno je shvatio priču starijih kolega da makar jedanput dnevno mora obići pčelinjak i zato se pridržava nepisanog pravila da su i pčele u sastavu porodice, pa gdje je on tu su i njegove ljubimice. Iz Kosanice ih redovno seli na Vranjske njive nadomak glavnog grada, a ljeti ih ponovo vraća na glavnu pašu u izvanrednom prirodnom ambijentu rodnog mjesta. Uzorni je član udruženja „Crnogorska pčela” i redovno posjećuje sajmove i manifestacije za koje kaže da su itekao neophodne za razvoj i afirmaciju pčelarstva na lokalnom i državnom nivou.

Po dolasku iz Pljevalja stekao sam mnogo prijatelja i brzo se prilagodio novoj sredini. Iz dana u dan nastojim da poboljšam uslove pčelarenja u čemu imam veliku podršku ne samo porodice, nego i SPOCG, Kuće meda i naravno predsjednika udruženja Miloja Vujaševića, sa kojima odlično sarađujem. Nažalost, među nama više nije doajen crnogorskog pčelarstva Vlado Žarić, koji mi je obezbjeđivao matice. Od njega sam mnogo naučio, prisjeća se Neđeljko divnog čovjeka iz Martinića i ističe da mu je posebno drago što su mušterije zadovoljne kvalitetom njegovih proizvoda, te da na kućnom pragu proda sve što proizvede.

godina mehanizam Flow Hive. On omogućava točenje meda na slavinu direktno iz košnice, bez povređivanja pčela. Njihov pronalazak se reklamira kao ostvarenje sna svakog domaćina. U ovom slučaju, tokom prikupljanja meda, nema više potrebe za oblačenjem zaštitnih odijela, uznemiravanjem pčela zbog vađenja panela sa saćem, za dimljenjem košnica i slično. Jednostavno odvrnete česmu, kada se saće napuni medom, natočite ga direktno u teglice.

Stjuart Anderson, koji pripada trećoj generaciji pčelara u svojoj porodici, godinama je razmišljao kako bi prikupljanje meda moglo da se pojednostavi. Osnovna ideja je bila da se saće dijeli vertikalno kako bi med mogao da teče nadolje u cijev koja bi ga sprovela do slavine. Andersonovi su napravili sistem sa poluforniranim saćem, poludovršenim osmougaonim ćelijama u providnom ramu. Pčele dovrše zidove ćelija voskom, umjesto da same prave cijele ćelije, zatim popune ćelije medom i zatvore ih. Kada dođe vrijeme za prikupljanje meda, pčelar posebnim alatom odvoji panele tako da se saće otvori na mjestima na kojima su pčele doradile zidove voskom. Zatim med iscure do česme. Ono što treba posebno istaći jeste činjenica da su pčele prihvatile vještačko saće. Međutim, veći izazov ipak je predstavljalo dizajniranje mehanizma koji bi zaista učinio da med teče nesmetano kada se odvrne slavina. Oni su pronašli odgovarajući dizajn koji se sasvim uklapa u standardne dimenzije košnice. Vještačko rasklopivo saće proizvodi se od BPA i BPS plastike, koja je bezbjedna za prehrambene proizvode, a sam mehanizam ne povređuje pčele prilikom izvlačenja meda.

Mehanizam Flow Hive je omogućio da pčelarstvo više ne predstavlja bauk početnicima. Međutim i početnici, kao i iskusni pčelari, i dalje moraju da uče sve što se i ranije moralo znati o pčelama kako bi se uspješno bavili ovim poslom. Sasvim sigurno je da će košnice sa slavinom olakšati širenje pčelarstva u vrijeme kada prirodna staništa pčela sve više nestaju, i prijeti im izumiranje ukoliko se nešto, kao na ovaj način, ne preduzme.

B.K.

SAVEZ PČELARA TUZLANSKOG KANTONA POVODOM 18. MEĐUNARODNOG SAJMA PČELARSTVA „MEDENA TUZLA 2023“ NAGRADIO CRNOGORSKE PČELARE

OKIĆENI ZLATNIM MEDALJAMA

Na osnovu hemijsko-fizičke i organoleptičke analize kvaliteta meda, Savez pčelara Tuzlanskog kantona dodijelio je zlatne medalje pčelarima Samiru Husiću iz Rožaja, Đurđu Kuzmanoviću, Vojinu Lekoviću, Maji Vujović, Milanu Čelebiću, Mirku Vukoviću, Nebojši Ivoviću, Nenadu Nikoliću i Musi Slakoviću iz Bara, Darku Markoviću iz Pljevalja, Vesku Gardaševiću i Mitru Lagatoru iz Bara, Čedu Konataru i Miodragu Kaščelanu iz Kotora, te Ratku Aleksiću iz Nikšića koji se u rodni grad vratio čak sa četiri najsajjnija odličja.

Pomenuti pčelari učestvovali su na 18. Međunarodnom sajmu pčelarstva „Medena Tuzla 2023“.

Za mene i moje kolege ovo je veliko priznanje za uloženi trud i posvećenost najljepšem zanatu. Tačnije, ovo je i obaveza i motiv više da nastavimo sa pedantnim i odgovornim radom i doprinosimo prosperitetu pčelarstva na opštinskom i državnom nivou. Na neki način moramo opravdati odluku zahtjevnog žirija i nastojati da unaprijedimo proizvodnju i kvalitet svih pčelinjih proizvoda, nije krio zadovoljstvo Aleksić.

B.K.

ИН MEMOРИАМ

RAJKO V. ĐURIŠIĆ

Iznenada nas je napustio naš dragi, cijenjeni i voljeni kolega, drug i prijatelj Rajko Vasilijin Đurišić. Dobar i čestit čovjek, vrijedni domaćin i pčelar. Smrt ga je zatekla u lovu, jednoj od nekoliko strasti, koje je Rajko imao među ljudima sa kojima se družio, i koji su ga neizmerno voljeli i cijenili. Iako rođen u Podgorici, gdje je odrastao i uspješno razvijao biznis u trgovini i uslugama, ljubav prema selu, prirodi i mjestu svog porijekla bila je jača od svega. Zato kupuje imanje u Zagaraču i teškim radom i ogromnim ulaganjima uspijeva, uz pomoć porodice, da oformi gazdinstvo koje može biti primjer svima koji su posvećeni familiji i rodnoj grudi.

Tamo uspijeva realizovati svoju drugu veliku strast – kalemljenje i proizvodnja sadnica. Desetine hiljada sadnica citrusa, kivija i japanske jabuke će još dugo rasti i rađati poslije Rajka širom Crne Gore i Srbije. Ipak njegova najveća strast bile su pčele. Često je znao reći: „Ja sam i učiteljici prodavao med“. Od najranijeg djetinjstva je volio i gajio pčele. Kao i u mnogo čemu vrlo specifičan, sa velikim iskustvom i visprenim zapažanjem, Rajko je, na njemu svojstven životni pogled, filozofiju pčelarenja objašnjavao na jednostavan način u nekoliko postulata, koji se odnose na lijepu ambalažu, jaka društva, dobru higijenu, mlade matice, blagovremenu selidbu i borbu sa varoom. Po tom pitanju znao je da kaže: „Rezultati neće izostati ukoliko svi pomenuti faktori imaju prioritet u radu“. Mnogo je uljanika u Crnoj Gori koji su prve pčele nabavili od Rajka. Tim mladim pčelarima on je dugo bio „mentor“ i od njega su dugo imali podršku i korisne savjete sve dok nijesu stekli dovoljno iskustva da mogu sami pčelariti, a prijatelj im je ostao zauvijek.

I taman kada je završio investicije na imanju, školovao decu i trebao da uživa u plodovima svog velikog truda i zalaganja na svim poljima, smrt ga je otela iz naših života. Ali, uspomene na njegov vedri lik, prefinjen humor i neiscrpnju energiju, ostaće u sjećanju svih koji su ga poznavali.

Počivaj u miru, dragi druže, i neka ti vječna slava i hvala.

UDRUŽENJE PČELARA „PODGORICA“

MALI OGLASI

Prodajem 25 LR pčelinjih društava sa komplet opremom i metalnim postoljima.

Šabo Kurpejović (Rožaje), br. tel.: 067 219 117.

*

Prodajem povoljno 250 oplodnjaka za uzgoj matica. Tip oplodnjaka LR i Rodna voja.

Br. tel.: 067 446 420 i 067 401 047.

*

Povoljno prodajem pčelinja društva u LR košnicama.

Br. tel.: 067 625 804.

*

Prodajem nukleuse DB sa 6 ramova. Cijena 80 eura.

Željko Vlahović 067305932.

*

Prodajem 10 pčelinjih društava u DB košnicama sa ovogodišnjim maticama. Cijena 1.500 eura.

Za sve informacije i dogovor pozovite br. tel. 069 543 146.

*

Mijenjam očuvanu, malo korišćenu prohromsku vrcaljku LR sa šest ramova za DB sa četiri rama.

Kontakt telefon za sve informacije: 067 691 764 ili viber 068 815 700.

*

Prodajem LR društva na 10 ramova bez košnice.

Broj mob. tel. 069 502 884.

*

Prodajem više pčelinjih društava u DB košnicama sa AV podnjačom kao i otklapač saća.

Telefon 067 260 041.

*

Prodajem LR šestoramne nukleuse sa mladim maticama, tel 069/066-573.

*

Prodajem nukleuse sa 10, 6 i 5 ramova u LR košnicama sa mladim maticama. Bucko Krković 069/560766.

*

kuća meda
www.kucameda.me

SOJA PROTEIN pogača za pčele

preporučuje sa kao dodatak ishrani pčela u periodu sezonskog nedostatka polena

 **SOJA PROTEIN
INVERTNI SIRUP**

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup i soja.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 HACCP
Critical-Control-Point

 389000450809

1 KG

Proizvodnja pogača u Kući meda obavlja se u registrovanom objektu, broj rešenja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove: 060-323/16-0306-366/3.

Trenutno se proizvode tri vrste pogača i to:

KLASIK, IMUNO AKTIV I SOJA PROTEIN.

Osnova za proizvodnju pogača je šećer i invertni sirup. Šećer se melje u turbinskim mlinu koji daje izuzetno fine kristale.

Komponenta koja se dodaje u sve tri vrste pogača je pšenično brašno u koncentraciji do 2% u cilju boljeg sjedinjavanja i vezivanja smjese.

Vaše komentare, primjedbe i sugestije možete nam poslati na E-mail: **kucamedacg@gmail.com**

kuća meda
www.kucameda.me

IMUNO AKTIV pogača za pčele

za bolji razvoj pčelinjeg društva

 PROBIOTIK
EM PROBIOTIK DOPRINOSI:
Zdravstveno starije pčele
Ishrani i rast
Imunitet
Produktivnost pčela
Kvalitet pčelinjih proizvoda

 SUPLEMENT
B+ DOPRINOSI:
Ubrzanom razvoju pčelinjih društava
Boljem pčelinjenju
Otklađanoj proizvodnji matice
rojeva i voska
Višom prinosu meda
Jačanju imuniteta

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup, probiotik, pšenične mekinje, pivski kvasac, eterično ulje i cimet.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 HACCP
Critical-Control-Point

 389000450793

1 KG

kuća meda
www.kucameda.me

KLASIK pogača za pčele

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

 HACCP
Critical-Control-Point

 389000450786

1 KG

Prija
svim
čulima...

Proizvodi:
Balkan Group Montenegro
81 206 Podgorica

Bom
kafa
najboljeg
ukusa i mirisa.